

Haitse

Nr. 21
1937
30s.

Hodu!

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis 451-89 ja sv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap.
Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti
ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaamiseks märkimata
käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/4 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Nr. 21

1937

SISUKORD:

Tänase numbri kaanepilt: Sõjavägede
Ülemjuhataja õnnitleb K. L. Tartu
maleva pealikut kol.-ltm. H. Kulbok'i
maleva aastapäeva puhul.

Malevlane: Läheme vastu juubeliaastale.
E. H. Truuvere: Karutapja järglaste
Latvia.

V. H.: Poola poliitika on rahupoliitika.

— Avati Mussolini Foorum.

A. H.: Meie idanaabri 20. aastapäev.

A. Truuvere: Kaitse Kodu!

V. H.: Reserv-ohvitseridel algas töö.

Les: Inimesed kaovad — nende teod
elavad.

— Lähtekohti vabaharidustööks.

J. Port: Kodutütarde kodukaunistamise
võistlustööd aastal 1937.

A. Tamm: Iga viies eestlane on välis-
eestlane.

— Muusikalisi meelelahutusi noortele
(lõpp).

H. Virit: Korrespondents-laskevõistlused
Poola Küttide Liiduga.

P. Onno: Lamades-laskeasendi kätte-
õpetamine ja laskeharjutuse läbi-
viimine (lõpp).

A. H.: 20-ne aasta eest.

Need uued N. V. õmblusmasinad
on niivõrd viimistletud ja täienda-
tud, et nad võistlevad täiel määral
maailma parimatega. Praegune
„UNION“ tagab hea materjali tõttu
vastupidavuse, omab kerge käigu
ja kindlustab puhta, täpse ja
peene töö.

Tagavaraosad saadaval

Tasuta ilutikanduse kursused

ESINDAJA:

M. NARITS & Ko.

TALLINN, NIGULISTE 14,

TELEFON 446-68

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 21

Riigirahamatuksu.

Nr.

Tallinnas, neljapäeval, 18. novembril 1937

XIII aastakäik

Läheme vastu juubeliaastale

Käes on talvekuu, kuid talv ise on visa tulema, külmataat on meid nagu hoopis unustanud. Ilus sügis on muhedalt väljas ja seni pole põhjatuul, pakane ega tuisupoisid meile veel oma ninaotsagi näidanud. Vast viril vanatüdruk Kadri toob midagi krõbedamat ja hooajakohasemat, kuid karta on, et temagi toob vast ainult oma traditsioonilist lumelõrtsi ja sulapori. Meie talved on viimasel aastakümnel üldiselt muutunud soojemaiks, lühemaiks ja lumevaesemaiks.

Kuigi loodus talvega senini on viivitanud, siiski inimesil on kõikjal käsil talvine tööhooaeg. Maal on sügisesed tööd juba üldiselt läbi — kus ropsitakse linu ja kus oodatakse talviste vedude algust. Linnades kihab elu ametiasutis, organisatsioones ja kõikjal mujal täie hooga. Maal on lõikuspühad peetud ja saadakse mahti veidi rohkem hinge tõmmata suviseist rahmeldamisest. Linnades rabavad kõik tööd teha, et siis tuleval suvel veidi jälle puhata ning uut värskust koguda.

Meie maal valitseb praegu *õnnistusrikas rahu ning majandusliku tõusu aeg*. Eesti Vabariik on vastu astumas oma *kahekümnendale aastapäevale*. Kui lühike on olnud see aeg — need möödunud kaksikümmend aastat — kuid ometi kui määratu palju oleme selle aja jooksul läbi elanud ja kui suur on vahe 1917/18. aasta talve ja tänavuse vahel!

Siis möllas juba kolmandat aastat ajaloo kõige verisem ja suurem sõda. Tsaar oli langenud, Vene riik oli kokku varisemas ja 1917. a. oktoobripöörde tõi võimule kõige pahempoolsemad ollused. See pööre kajastus sügavalt ka meil Tallinnas ning kogu maal, kus me olime loomas oma sõjaväge, ümber korraldamas omavalitsusi, asutamas omakaitset ja Maapäeva kaudu rajamas aluseid Eesti iseseisvusele.

Paljudki meie omariikluse rajamise sündmused, mitmed sõjaväeosad ja rohked Kaitseliidu üksused ning mõnedki rahvuslikud organisatsioonid on juba võinud või võivad tänavu pühitseda 20-dat aastapäeva. Nende asetleidmine ja rajamine 1917. aastal oli eeltaktiks 1918. aasta suurimaile sündmusile — *Eesti riikliku iseseisvuse väljakuulutamisele* 24. veebruaril ja *Vabadussõja algusele* novembris.

Eelolev — 1938-as — aasta kujuneb meil seega tähelepanuväärseks *juubeliaastaks*, mida on kavatsusel mitmeti *laialdasemalt, pidulikult ja sisukamalt pühitseda*. Inimene loetakse kahekümne-aastaselt täieõiguslikuks kodanikuks ja täiskasvanuks. Nüüd on ka meie riik saamas kõigiti täiskasvanuks ja kindlalt organiseerituks. Astub ju eeloleval 1. jaanuaril jõusse meie *uus põhiseadus*, mille elluviimisega meie tahame üle jõuda põhiseaduslikest kriisest ja riigi algaastate kogemusvähesuste eksitusist. Uue põhiseaduse rakedamine langeb seega Vabariigi 20-le juubeliaastale.

Esimeseks suuremaks pidulikuks sündmuseks kujuneb muidugi Vabariigi 20-da aastapäeva pühitsemine. Iseseisvusepäeval tuleksid pidamisele suured paraadid, aktused, rahvapeod ja muud pidulikud koosviibimised, kus erilisel mälestamisele tuleksid ajaloolised tegelased, vabadusvõitlejad ja langenud kangelased. Erilist rõhku kavatakse Vabaduspüha pidulikkusele panna ka provintsis.

Erilisel suurelatuslikuks töötab kujuneda ka Võidupüha pühitsemine juunis. Võidupüha on küll n.ö. kõige noorem riiklik püha, kuid ta on laialdasile rahvahulkadele saanud vist küll üheks kõige populaarsemaks

ametlikuks pühaks ja on üllatavalt kiiresti ning laialdaselt läbi löönud. Muidugi põhjustab seda ka see, et tema pühitsemine langeb ilusaimale suveajale. Peapõhjuseks on aga ikkagi see *sajandeid oodatud* võit just selle kõige vihatuma vaenlase esindajate üle. Eeloleva Võidupüha suurejoonelisust tõstab ka see, et siis Tallinnas tuleb pidamisele *Eesti suurim paraad* — Kaitseliidu suurparaad — kus meie rahvajuhtidele, laulupeolasile, võõraile ja pealinnale defileerib 20.000 kaitseliitlast ja Naiskodukaitse liiget. Juuni 23.—25. päeval tuleb Tallinnas pidamisele ka *Eesti suurim üldlaulupidu* umbes 18.000 lauljaga, mis loodetavasti kujuneb kauneimaks ja ennenägematuks eesti rahvariiete demonstratsiooniks.

Muist sündmusist, mis juubeliaastal on kavatsusel, võiks veel mainida suuri võimlemispidustusi „Eesti Mängud“, mis peetakse 11.—12. juunil umbes 5000 tegelasega. Üldiselt saab Vabariigi juubeliaasta suureks propaganda-aastaks ka Eesti spordile, sest tänu Riigihoidja K. Pätsi toetusele saab teoks spordipalee nurgakivi panemine Tallinnas. Peale selle leiavad aset Tallinnas aprillis Euroopa maadlusesivõistlused, aasta jooksul mitmesugused laske- ja ka talispordivõistlused ning kevadel laiaulatuslikumad maakondlikud noortepäevad.

Peale selle on kavatsusel rida kunsti-, rakendus kunsti, arhitektuuri ja kultuuriloolisi näitusi ja mitmeid tähtsaid kongresse, nagu näiteks Välis-Eesti kongress 25. ja 26. juunil. Üldiselt ja suuremal arvul tuleb teenetemärkide annetamisega hindamisele ka meie juhtide, tegelaste, ametnike ja kõigi elukutsete teenekamate esindajate senine tegevus Eesti iseseisvuse rajamisel ja riigikaitse, majandusliku ning kultuurilise arengu töös. Täie

hooga on jätkamisel kodukaunistamise hoog-töö ning veel rida muid üritusi ja algatusi, pidustusi ja töid on kavatsusel.

Suure tähtsusega sündmusiks kujunevad eeloleval aastal ka *tähtsad riiklikud valimised* uue põhiseaduse alusel. Valimisele tuleb riigivolikogu ja riiginõukogu koosseis ning aasta lõpu poole ka meie esimene riigi president. Need on määrava tähtsusega otsustamised, kus meie rahvas peab tõendama oma *poliitilist tasakalukust, küpsust, ettenägelikkust ja leplikku koostöövaimu*, mis aitaks meid oma riigielu edasi viia rahus ja julgeolekus.

Loodetavasti jõutakse juubeliaastal ka nii kaugele, et saadakse nurgakivi panna suurele iseseisvusevõitluse ja vabaduse monumendile Tallinnas ning sangarlike õppursõdurite — meie Vabadussõja alaealiste kuid tulisemate patriootide — mälestussambale Tartus. Tahaksime kõik seda loota ja nende ehituste teostamist näha. Aeg on küllalt juba edasi joosnud ja aasta on selleks sobiv ning kohustav.

Nii töötab eelolev aasta tuua hulk suuri ja tähtsaid sündmusi. *Kaitseliidu ja Naiskodukaitse perelt loodetakse ja vajatakse* nende pidustuste, tööde, valimiste ja muude ettevõtete korraldamiseks ja läbiviimiseks *kogemusriikast ja mõjukat abi*. Kaitseliidu suur ja distsiplineeritud pere, kes alati valmis on kaasa töötama riiklikult ja rahvuslikult tähtsate ettevõtete ja sündmuste tähistamisel ja kes erapooletu rahvusliku organisatsioonina senini alati on üles näidanud oma vabatahtlikkuse vaimu ulatust, on ka juubeliaastal esimeste ridades *algatamisel, korrapidamisel, korraldamistöödel ja leplikul vaimu hoidmisel*.

Läheme parimate lootustega vastu juubeliaastale!

Malevlane.

Karutapja järglaste Latvia

Käesoleva kuu 18. päeval pühitseb meie lõunanaaber ja liitlane Läti oma riikliku iseseisvuse uuestisünni üheksateistkümnendat aastapäeva. See vabadus ja iseseisvus, mille muistsed Läti vanemad sajandite eest võõraste vallutajate ja vägivaldsete sissetungijate jõu ning sõjatehnilise ülekaalu all kaotasid, see tõusis 1918. aasta sügisel uuesti Läti rahva silmapiirile.

Muinaskangelase Karutapja järglaste — vilkate ja kõrgekultuuriliste lätlaste — uus riik tõusis ellu. Jälle tõusis Latviale tema iseseisvuse vapi võimsaim embleem — vabaduse püha päike — kogu elu ja arengu püha allikas. Läti eluvõimas ja kangelaslik rahvas raputas lõplikult enesest maha need võõraste vallutajate ahelate jäänused, mis

sajandite jooksul olid sidunud ja rõhunud seda töökäsi ning loovat talupojarahvast.

Painajalik võõras võim, mille olid rajanud saagi-ahneist seiklejaist ja tolleagestele kirikuvürstidele mitte alluvate vabade rahvaste veres kristlikku patust-lunastamist ihaldavaist roimareist koosnevad mõõgarüütlite väed ja mis lõppes poolaasialiku tsaarirežiimiga, see võõras võim purunes. Läti rahva geenius suutis jälle tõusta riikliku iseseisvuse ja oma rahva täieliku vabaduse radadele, et juhtida ise oma saatust ja valitseda ise oma rikkusi.

Riikliku iseseisvuse uuestisünni aastapäeva puhul peetakse kogu Lätis suuri pidustusi ja paraade, kus mälestatakse möödunud aegade võitlusi ja seda kange-

lasmeelt, mis läti rahva tõi välja Vaba Latviani. Ka meie linnad ehivad siis end kahe liidurahva lippudega ja kooles, ajakirjanduses ning suurtel aktustel tuletatakse meele Läti riigi sünni- ja edupäevi ning meie ühist Vabadussõda.

Eesti ja Läti rahvas on sajandeid koos elanud ühiseis tingimuses ja ühiste vaenlaste ning vallutajate all ülekohut ja raskusi tundes ja nende vastu võideldes. Samad ajaloo keerised, mis haarasid lätlast, haarasid ka eestlast, samu pingutusi tuli läbi teha ka neil. Ühised vaenlased, ühised kannatused ja võitlused, ühine surve ja lõpuks ühine jõupingutus oma vabaduse uuestisünniks, see on mõlemad rahvad teinud liitlasiks.

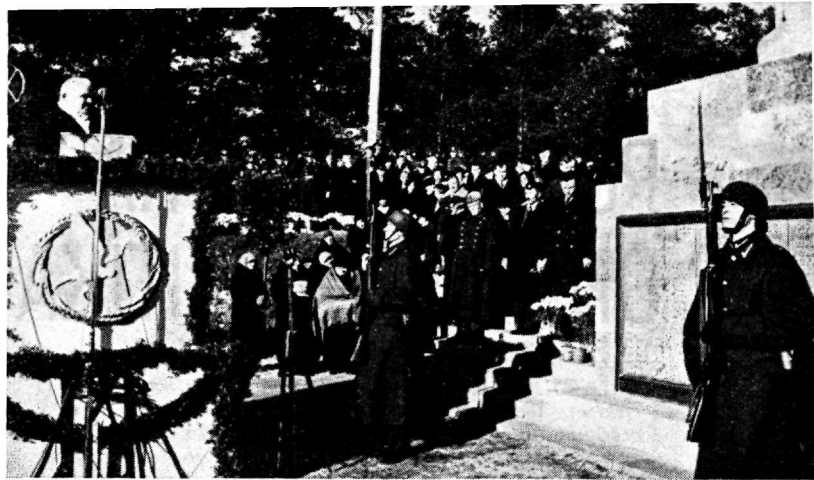
Kalevipoja ja Karutapja rahvad, kes sajandeid saatuskaslastena on, ühiseid võitlusi ning pingutusi pidanud läbi elama ja võrdset suurt elujõudu on üles näidanud, nende rahvaste liit ja koostöö on endast mõistetav ja vajaline ka ajaloo oleviku ja tulevaste päevade hädaohtude pärast. Uuesti kättevõidetud vabadust peame ka tulevikus hoolsasti kaitsma, sest meie põlised ja mõrud vaenlased pole kadunud ja nende saagiahnus pole sugugi väinunud. Nende vaenlaste ihad häirivad praegugi kogu kultuurmaailma ja kõiki rahuarmastavaid rahvaid.

Üksikult ei jatkaks meil kestvatat jõudu hädaohu korral suuremale välisvaenlasile vastuastumiseks. Ajaloo õppusel peame kindlalt ja täielikus üksteisemõistmises hindama ning au sees pidama liitu oma saatuskaslastega.

Sõjaline kaitseliit Eesti ja Läti vahel on jõud, mis sai oma tuliristsed kangelaslikus Vabadussõjas. Kui muistsete iseseisvusvõitluste päevil eestlased ja lätlased ka oleksid ühiselt vastu astunud välisvaenlasile, siis poleks mõlemal rahval hiljem tarvis olnud nii mõndki kahetseda. Viimases Vabadussõjas mindi koos ja võideti. See on näpunäide ka tuleviku tarvis, mis ei tohi ununeda ka argipäeva pisi-asjade sunnil.

Üheksateistkümne iseseisvuse aasta jooksul on Läti rahvas ja riik väga suurt tõusu ja edu läbi elanud. Laastava maailmasõja jäljed, vaenuliste sõjavägede hävitused ja Vabadussõja verised heitlused, võõrsile valgunud sõjapõgenike ja kadumaläinud sõjameeste hulgad, mahapõlenud talud, nälgivad linnad ja kokkuvarisenud rahvamajandus — see oli kurb pilt, mida pakkusid esimesed iseseisvusaastad uuestitõusnud Latviale. Kuid sajandeid kestnud võitlustest karastatud Läti rahva geenius tõusis võimsalt looma ja uuesti üles ehitama oma laastatud, kuid vabanenud kodumaad. Ülesehitav töö ja rahvuslik tõus algas tervel rindel ja kõigil aladel.

Eriliseks leheküljeks selles rahvusliku üksmeele ja riikliku ülesehitamistöös tõusus on aja järk pärast 15. maid 1934. aastal. See on Latvia ülesehitamise ja kindlustamise hoogtöö aeg, kus kõike juhitakse läti rahva väärrikuse ja eluõiguste seisukohalt. Viieteistkümnenda mai pöördel likvideeris Läti talupojarahva vana ja suurim juht — praegune president Karlis Ulmanis —

President K. Ulmanis kõnelemas 6. Riia Jalaväe Polgu langenud kangelaste mälestussamba hiljutisel avamisel Sudrabkalnis, Riia lähedal

erakondade vaheliste võitluste segased ajad ning pani maksma kindla ja täieliku kodurahu tagava korra, mille juhtumõtteks on: kõik jõud ühiselt tööle Läti riigi ja rahva heaolu, kaitsejõudude ja kultuuri võimsamaks ja kiiremaks tõusuks.

See ülesehitav töö on neil kodurahu aastail võtnud suure ulatuse. Praegu on käsil mitmeid suurehitusi — nagu Väina suurjõujaam ja Riia Uzvaras-väljaku ehitamine jne. — ning kõikjal üle maa rohkesti muid ehitustöid. Põllumajandus, rahvuslik kaubandus ja tööstus on hiiglasammal tõusmas ja edenemas.

Rõõmustav on ka see tähtis osa, mida 15. mai pöördel ja sellele järgnenud rahvusliku ülesehitamise ajajärgu töös on täitnud meie kaitseliidu vennasorganisatsioon — läti aizsargide liit. Enne 15. maid 1934. a. olid aizsargsid erakondade vahelise sissivõitluse keerises nagu eemale tõrjutud oma rahva saatuse juhtimisest ja aktiivsemaist üritusist.

Rahvajuhth dr. K. Ulmanis mõistis ja hindas aizsargide suurt patriotismi ja eneseohverdusmistahet. Ta kutsus neid kaasa rajama Lätis kodurahu ja osa võtma järgnevast rahvuslikust ülesehitamistööst. Aizsargid tulid kaasa ja on sest saadik saanud võimaluse ohverdada kogu oma jõu Läti rahva ja riigi julgeoleku ning tõusu kasuks.

Läti edu ja võimsus on kasuks ka meile. Kuigi majanduslik läbikäimine meie maade vahel ei ole oodatud määral ja kiirusel suuremaks tõusnud, siiski ei tohi see kummalgi pool kedagi härida. Põllumajanduslike riikidena produtseerime me ekspordiks ühesuguseid kaupu ja oleme siseturu nõudeil rajanud tööstusi ühtedel ning samadel aladel. See kaupade ja olude ühtlus pidurdabki suurel määral meie omavahelist kaubandust. Seda tähtsam ja olulisem on aga meie koostöö riigikaitse ja kultuuri alal. Siin võime, ja see on vajaline, üksteiselt õppida ja üksteist täiendada.

Meie liitlase aastapäeval mõelgu iga eestlane kõigile neile ühiseile saatuse radadele ja võitlusile, mida eesti ja läti rahval on tulnud üheskoos käia ja võidelda. Mõeldes neile mõistame mõlema rahva edu ja ühistöö tarvilisust ning võime naabrile ja liidurahvale kõigest südamest õnne soovida tema iseseisvuspühaks.

EHT.

POOLA POLIITIKA ON RAHUPOLIITIKA

Käesoleva kuu 11. päeval möödus 19 aastat Poola riikliku iseseisvuse uuestisünnist. 2. novembril s. a. möödus ühtlasi 5 aastat ajast, mil Poola välisministri kohale asus Josef BECK, missugusele kohale teda isiklikult kutsus Poola esimene marssal Josef PILSUDSKI. See oli 1932. aastal. Sellel kohal on J. Beck püsinud vahet pidamata sentiajani, vaatamata sellele, et valitsuses on mitmel korral ette võetud muudatusi.

Marssal J. Pilsudskil on olnud õnnelik käsi Poola välispoliitika juhi valimisel. Et minister J. Beck nii kaua on püsinud sellel kohal, on seletatav seega, et ta Poola välispoliitikat on juhtinud neil alustel, mida õigeks on pidanud marssal J. Pilsudski ning mis ta kindlaks määras pikema aja peale ette. Seetõttu on Poola välispoliitika leidnud tunnustust nii kodumaal kui ka väljaspool. Poola välispoliitika juhi lipukirjadeks on: „Poola poliitika olgu iseseisev“, „Mitte midagi meist ilma meieta, aga ka mitte midagi neist nendeta“, „Poola poliitika on rahupoliitika“ jne.

Aluseks võttes neid hüüdsõnu on Poola välisminister J. Beck sõlminud mittekallaletungi-lepingud Venemaaga ja Saksaga ja uuendanud liitu Prantsusmaa ja Rumeeniaga. Viimase 5 aasta jooksul on J. Beck väsimatult kaasa töötanud lähenemiseks Inglismaale ja Skandinaavia riikidele. On süvendatud sõprust Eestiga ja teiste Balti riikidega. Doonau-oru riikidega on Poola sobitanud koostööd majanduslik-kultuurilisel alusel, suurtes ja tähtsates rahvusvahelistes küsimustes on ta kaasa rääkinud rahvasteliidus, toetades rahupoliitikat.

Välisminister J. Becki valitsuses olles on vahekord Eesti ja Poola vahel eriti sõbralikuks muutunud ning läbikäimine tihenunud. Minister J. Seljamaa ajal külastas minister J. Beck isiklikult Eestit, ja alles hiljuti sooritas vastukülaskäigu minister dr. Fr. Akel, kellele osaks sai eriti südamlik vastuvõtt.

Milles peitub siis minister J. Becki edu saladus? See peitub tema sügavas realiteeditundes: „Poola po-

Poola president prof. J. Moscicki ja marssal E. Smigli-Rydz koos saatjaskonnaga lahkumas Belvederi lossist marssal Pilsudski mälestusjumalateenistusest

liitika peab arvestama neid abinõusid, mille üle ta valitseb. Sellepärast ei tohi Poola riik end segada asjusse, mis temasse otsekohe ei puutu, vaid peab kogu oma jõu koondama Poola huvide kaitseks“. Et Ida-Euroopas valitseb praegu rahu, see on teatud määral tingitud Poola välispoliitikast ning selle ettenägelikkusest. Juba seegi kõneleb Poola välisministri suursaavutustest, kui ta sõlmis mittekallaletungi-lepingud Venemaaga ja Saksamaaga, sellele vaatamata, et kummalgi maal valitsevad eri režiimid, millised üksteisele suhtuvad pealegi vaenuliselt. Poolat pole see aga mõjutanud vähemalgi määral. Minister J. Beck näeb Saksas ja Venes vaid riike, kellega saatus on temale määranud ühised piirid, mille tõttu tuleb oma naabritega elada heas ja sõbralikus vahekorras. Saksa ja Vene omavaheline läbisaamine ei lähe Poolale korda.

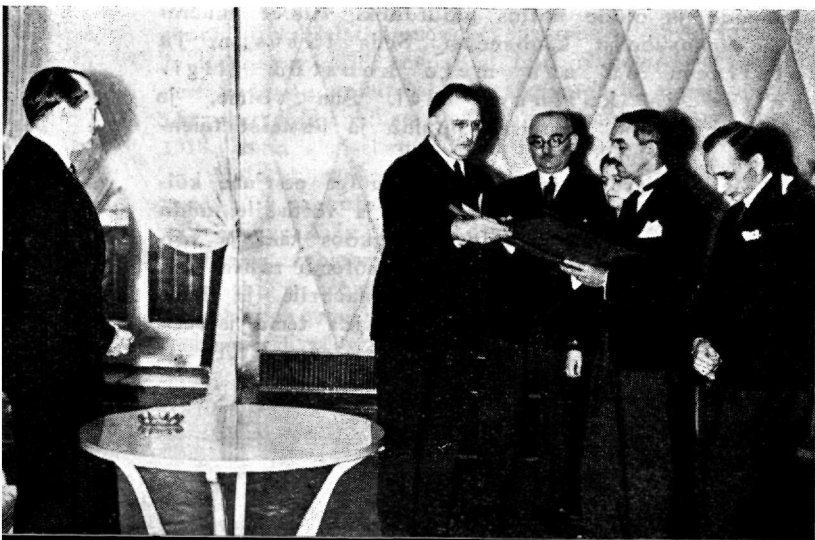
Poola välisminister J. Becki tuntakse Euroopas ühe liikuvaima diplomaadina, kuna ta on omaks võtnud põhimõtte, et isiklikud kontaktid riigimeeste, eriti aga välispoliitiliste juhtide, vahel on kõige lihtsamaks ja kindlamaks vahendiks rahvaste lähendamisel ja üksteise mõistmisel.

Eesti-Poola kõige sõbralikumate vahekordade juures ei tohi keegi kahelda. Eestlased on armastatud Poolas, ja ümberpöörduvalt. Sellele sõbralikule koostööle on kaasa aidanud ka Eesti Kaitseliit ja Poola Küttide Liit. Aastaid on juba korraldatud mõlemate kodukaitse organisatsioonide vahel laskevõistlusi, küll korrespondentsi teel, küll isiklikel kohtamistel, kodukaitse organisatsioonide juhid on üksteist vastastikku külastanud ja alati leidnud kõige otsekohelema ja sõbralikumana keele.

Pole kahtlust, et minister J. Beck oma õiglast ja tõhusat välispoliitikat samas suunas edasi juhib, mis Eestit ja Poolat üksteisele veelgi lähemale tõmbab ning on kasuks kogu Ida-Euroopale.

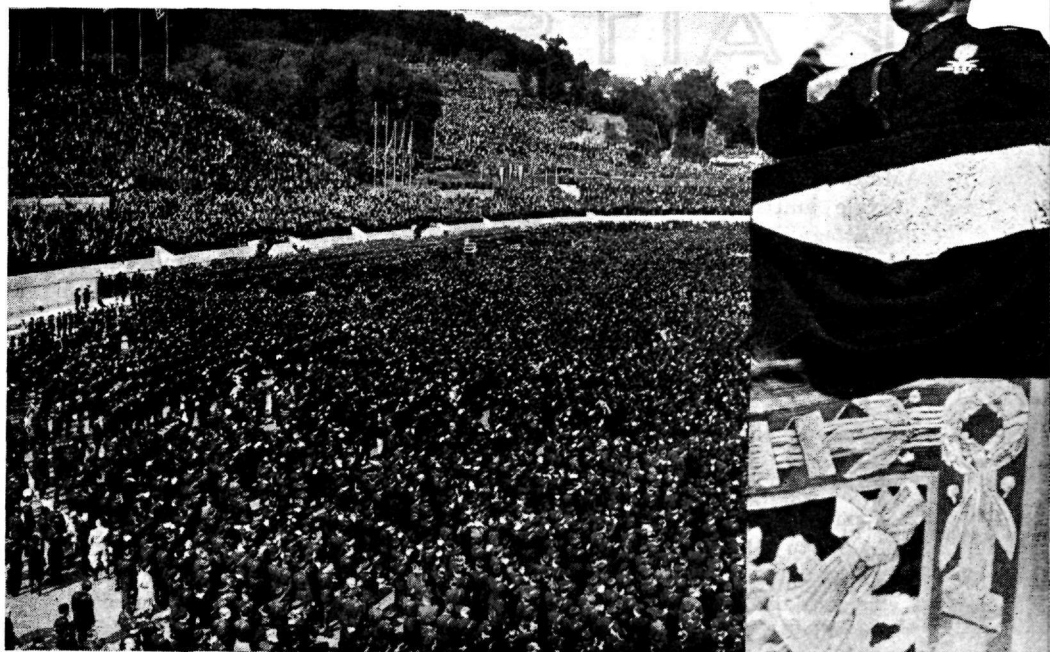
Poola välisminister J. Beckile annetati tema juubeli puhul auaadress, mille üleandmist näeme juuresoleval pildil.

V. H.

Avati Mussolini Foorum

Itaalia fašistliku revolutsiooni 15. aastapäeva mälestuse puhul avati Roomas Mussolini Foorum, mille avatalitusest ka Mussolini isiklikult osa võttis. Meie piltidel on näha Mussolini kõnelemas ning fašistlik miilits avatalitusel

Meie idanaabri 20. aastapäev

7. novembril pühitses Nõukogude Liit oma 20-dat aastapäeva. Märtsi-revolutsiooni päevil oli enamlaste partei veel jõuetu. Kuid juhtide nagu Lenin, Stalin ja teiste saabudes elustus ta, kasutades seks kõiki abi-nõusid. Juba 1917. a. juulis taotles enamlaste partei valitsusvõimu haaramist, mis aga ebaõnnestus. See ebaõnnestumine vaid tiivustas neid aktiivsemale tegevusele. Vene sõjaväe ja rahva meeleolu oli langenud,

ja enamlased oskasid masse, õigemini aktiivsemaid massist, endi poole tõmmata. Sügisel polnud enam enamlaste parteil teise järgu tähtsus. Ta oli kõige üksmeelsem ja aktiivsem poliitiline rühmitus.

Tundes oma võimu ja üldist meeleolu otsustati võim Vene ajutiselt valitsuselt üle võtta. Ülevõtmine Petrogradis õnnestus 7. novembriks. Kuid mõnes provintsis ei läinud võim uue valitsuse kätte kuigi libedasti. Tekkisid enamlusevastased liikumised ja kodusõda, mis kestsid aastaid ja lõppesid enamliku valitsuse täie võiduga.

Kas praegu veel neid tõekspidamisi hinnatakse, mällega kahekümne aasta eest välja tuldi — see on Nõukogude Liidu sisemine asi. Iga riik ja rahvas käib oma arenemise teed ja iga rahvas on oma valitsusvormi väärt. Praegu on ka Nõukogude Liidul oma uue põhi-seaduse elluviimine käsil, mis peaks soodustama Vene rahvaste elujärje paremale tulevikule viimist.

Enamlaste riigipöördel oli suur tähendus ka endiste Vene riigi väikerahvastele. Enamlased tunnustasid rahvaste enesemääramise-õigust. Tugenedes sellele deklaratsioonile paljud väikerahvad alustasid võitlust oma iseseisvuse eest. Tugevamatel õnnestus kätte võidelda oma riiklik iseseisvus. Kodanlikult Vene riigilt ja valitsuselt oleks vaevalt loota olnud rahvaste enesemääramise deklaratsiooni.

Eesti ja Nõukogude Liidu vahel valitseb heanaaberlik vahekord, ja loodame, et need sõbralikud suhted aina süveneksid, mis soodustab mõlema riigi pidevat arengut.

Tallinnas korraldas Eesti-Nõukogude Liidu (Kaubanduskoda 7. novembril börsisaalis Nõukogude Liidu 20. aastapäeva puhul piduliku aktuse.

J. V. Stalin

KAITSE KODU!

„Kaitse Kodu!“ — nii seisab juhtlausena Tartu Maleva lipul. Sellele sügavale, kuid ühtlasi ka kohustavale juhtlausale on malev alati truu olnud. Ta on oma tegeliku tööga näidanud, et tema perre koondunud meestel ja naistel, nii vanadel kui noortel, on oma kodu julgeolek ja heaolu alati südameasjaks.

Tartu Malev on oma kodulinnaga elanud kaasa kõik mure- ja rõõmupäevad, mis viimasel kahelkümnel aastal meie Emajõe-Ateenale osaks on antud. Sellest siis ka see vastastikune üksteisest arusaamine, tunnustus ja soe suhtumine, mis ilmneb Tartu kodanike oma vabatahtliku kodukaitse kohtlemises ning teiselt poolt tiivustab Tartu Maleva peret ta töös ja püüetes.

Tartu Maleva juured ulatuvad tagasi rasketesse ja segastesse 1917. a. aegadesse, mil meie kodumaa üle elas erakordseid murranguaegu. Tollal valitsevatest kaootilistest olukordadest tingituna astusid Tartu ärksamad kodanikud Reserv Miilitsa näol vabatahtlikult kokku ja panid aluse relvastatud omakaitse organisatsioonile, mis ametliku tunnustuse linna omavalitsuselt sai 20. novembril 1917. a.

Reserv Miilits tegutses võrdlemisi edukalt kuni enamlaste võimule tulekuni, kes tema survekorras likvideerisid. Kuid mitte lõplikult. Relvad jäid meeste kätte ja organisatsioon hoiti salaja alles. Enamlaste Tartust lahkudes võttis Reserv Miilits korrakindlustuse jälle oma kätte, kuid algav Saksa okupatsioon likvideeris varsti tema jällegi. Siirduti põranda alla, kus jätkati mõttekaaslaste kooshoidmist ning ettevalmistustööd tulevasteks aegadeks ja tegudeks. Koondatai salaja ridasid ja peeti sidemeid Tallinna ja teiste linnade põranda-aluse kaitseliidu keskustega.

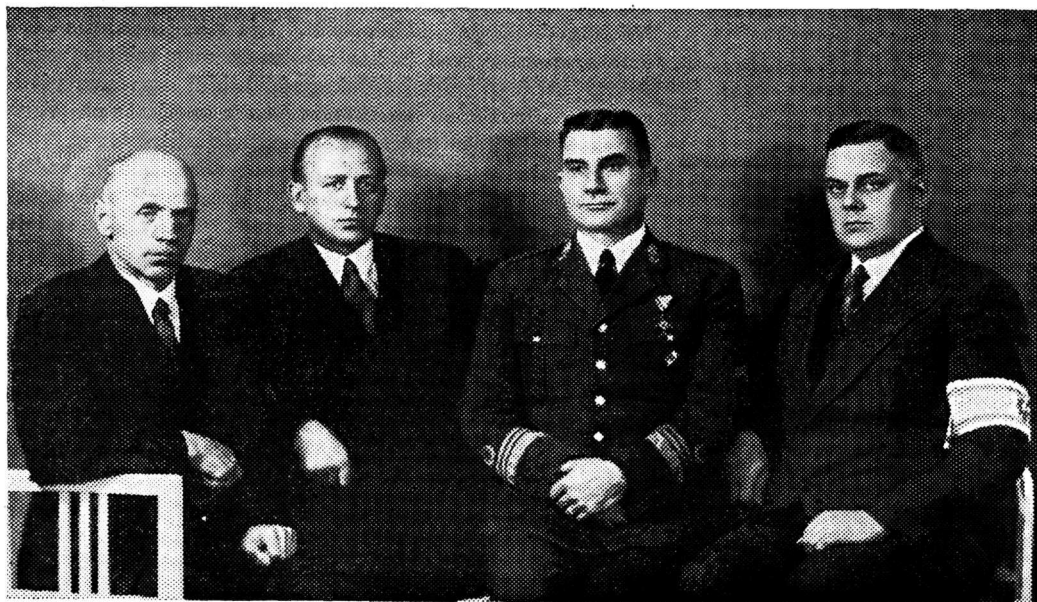
Saksa okupatsiooni langedes 1918. a. sügisel avanes uus võimalus laiaulatuslikumaks tegutsemiseks.

Enamlaste tuleku eel oli Tartus juba 500—600 kaitseliitlast, kelle õlgadel lasus kodulinna korra ja julgeoleku eest hoolitsemine. Kibedusega elati üle taganemine Tartust 1918. a. lõpupäevil, kus oldi sunnitud enamlaste ülivõimu ees taanduma üle Kärevere, Laeva, Puurmani, Põltsamaa Viljandisse. Siin kujundati Tartu kaitseliidust Tartu Vabatahtlik Pataljon, üks osa aga ühtus juba Puurmanis Kuperjanovi Partisaanidega. Kohusetruult löödi kaasa järgnevatele ajaloolistele võitlustele meie rahvaväe ridades.

Vabadussõja võidukal lõpul võis uuesti tagasi pöörduda igaüks oma isikliku elu, kuid ühtlasi ka meie üldise kodu ülesehitava töö juure. Kaitseliit, kui erakordsete aegade sünnitus, hakkas likvideeruma, sest rahuaega üleminekuga olid loodud korraldava regulaar-asutused ning kaitseliidu järele ei tundunud enam nagu otsest vajadust. Nii hakkas likvideeruma ka Tartu kaitseliit. Tegutseda jäi vaid väikese arvuline n.-n. „Kütisalk“, mis allutati rahvaväele.

Vahepeal aga hakkas kasvama riigivastaste elementide õonestustöö Eestis. Siin oli Tartu jälle esimesi, kes aegsasti mõtlema hakkas sisemisele enesekaitsele ja 1924. a. sügisel kaitseliidu reorganiseerimise mõttele õigustust nõutama hakkas ning ka tegeliku reorganiseerimise teostas enne teisi kodumaa linnu. Kui 1924. a. 1. detsembri sündmused tõuke andsid kaitseliidu uuesti ellukutsumisele, siis oli Tartus juba enne 1. detsembrit Kaitseliit tegelikult korraldatud sellases arvus ja meelekindluses, et 1. detsembri meeleolud Tartus üldse pinda ei leidnud.

Siit peale algas Tartu Maleva järjekindel tõus. Ja kui tänapäeval kaitseliidu organisatsioon on kasvanud suureks ja tugevaks ning kaitseliidu põhiidee on üldtunnustatud ja tarvilik meie riigi ja rahva olemas-

Tartu Maleva juhatuse juures:
Vasakult: K. Luik, J. Piiraja, malevapealik kolonelleitnant H. Kulbok ja A. Uehendrik. Pildilt puudub Maleva Pealiku abi kolonel P. Kann

olus, siis on Tartu Malev selle väljakujunemisele annud oma parima töösuse ja tööinnu.

Tartu Malevale on oma erandliku asukoha tõttu usaldatud täita suured riigikaitse ülesanded. Selles sihis on rajatud tema sisemine organisatsiooniline korraldus ning liikmeskonna sõjaline ettevalmistus.

Hõlmates oma arvukasse perre inimesi mitmesugustelt ametialadelt, seltskonna ja ühiskonna kihtidest, on Tartu Maleval veel üks eritunnus, mis välja tõstab teda teiste malevate keskelt — Tartu Maleva ülesandeks on meie ülikoolilinna malevana sündada haritlaskonna koostööd Kaitseliidus. Nii näemegi Tartu Maleva ridades Kaitseliidu elule kaasa rühmamas ülikooli õppejõude, üliõpilasi ja rohkearvulist keskkooliõpilaste peret. Meie võrsuva intelligentsi ülesandeks on põhjaliku ettevalmistuse kaudu välja kujundada ja sirgutada oma erialadel teoinimesteks ja kõlvulisteks seltskonna ja ühiskonna juhtideks. Tartu Maleva ülesanne nende suhtes ongi olla abiks, et nad oleksid organiseeritud ratsionaalselt ka riigikaitse ülesanneteks ning saaksid vastava riigikaitse ettevalmistuse, sest igauks neist peaks olema suuteline vajaduse korral täitma tõhusalt mitte ainult reavõitleja ülesandeid, vaid — veel enam — juhi ülesandeid, igauks oma erialal, sest kõrgema hariduse osakssaamine paneb tema omanikule peale tavalisest kodanikust suuremaid ülesandeid.

Ülesannetega Tartu haritlaskonna ja akadeemilise noorsoo koondamisel ja nende riigikaitsele tööle rakendamisel on Tartu Malev seni tulemusrikkalt toime tulnud. Ees ootab aga veel uusi tööülesandeid sellel alal. Õppiva noorsoo juures on maleval eriraskuseks asjaolu, et see osa maleva koosseisust on vahelduv, kuid ratsionaalse töö süsteemi juures on ka siin esinevatest raskustest üle saadud.

Maleva püsiv koosseis koosneb, nagu teistegi malevate juures, väga mitmekesistest elementidest. Siin näeme suurtöösturi kõrval innukalt kaasa töötamas käsitöölisi või lihttöölisi, majaperemehe kõrval ürrnikku

jne, ning kõik nad on rakendatud ühiste ülesannete täitmisele. Säärane ühiskondlik koostöö ligistab ja aitab koos hoida neid ühiskondlikke jõude, kasvatab terviklikkuse vaimu ning vähendab ka eraelus paratamatuid vastolusid, väärtõlgitsemisi ja väär-suhtumisi. Selleks kodanikke kasvatavaks koostööks on Tartu

Pilte Tartu pidustustelt. Ülal: vasakul — Kaitseliidu Tartu Maleva pealik kol. H. Kulbok asetab pärja Vabadussõja mälestussamba jalale. Paremal — Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner annab Raekojaplatsil üle 4. malevkonna uue lipu pealik J. Kurvitsale. All: Tartu Maleva pealik kol. H. Kulbok esineb paraadiplatsile saabunud Sõjavägede Ülemjuhatajale kindral J. Laidonerile. Tema taga seisavad (vasakult paremale): Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa, Tartu linnapea kindral A. Tõnisson, 2. diviisi ülem kindral J. Kruus ja Sõjavägede Ülemjuhataja adjutant kapten A. Jaakson

Malev palju kaasa aidanud oma mees- ja naisperes, ning ta kasvatab samas vaimus ka oma noori — noori kotkaid ja kodutütreid.

Suhted Tartu seltskonnaga on Tartu Maleval olnud alati kõige soojemad. Nii seltskond kui ka malev on igati püüdnud teineteist abistada suuremate ürituste puhul, olles teadlikud vastastikuse koostöö tähtsusest. Sellest siis ka see vastastikune kiindumus üksteisesse ning üldine poolehoid, mis eriti ilmnes 7. novembril k. a., millal malev pühitses pidulikult oma tegevuse 20. aastapäeva ja võis tagasi vaadata käidud teele ning tunda rahuldust oma senistest saavutustest. Kogu Tartu elas kaasa sellele sündmusele ja see asjaolu räägib ise enda eest. See ütleb selgel keelel, et Tartu Malev evib oma kodus kaaskodanike üldise tunnustuse ja sooja suhtumise meie vabatahtliku kodukaitse püüetele ja ettevõtetele.

KAITSELIIT

reserv-ohvitseride kasvatajana

Väga suur protsent reserv-ohvitseri on koondunud kaitseliidu ridadesse, kus nad jagavad õpetusi noortele ning korraldatavate kursuste näol ka ise saavad täiendust ning seisavad seetõttu ka riigikaitse-küsimuste lähedal. Meie kõrgemad sõjaväejuhid, eesotsas Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoneriga, on ammu toonitanud vajadust, et sundusliku sõjaväeteenistuse läbi teinud noored, samuti ka reservi läinud ohvitserid, astuksid kaitseliitu. Ja selle üheks ja peamiseks põhjuseks on asjaolu, et meie riik on väike ja ei ole mitte nii rikas, et ülal pidada suurt sõjaväge. Pealegi on meil teenistusaeg sõjaväes lühike. Inimene aga, kes astub kaitseliitu, pole riigikaitsele mitte kaduma läinud, ta ammutab kaitseliidu ridades uusi teadmisi ja on vajaduse korral värskete teadmistega varustatud jõuks, keda võib julgesti määrata juhi kohale.

Mõned aastad tagasi tuldi kaitseliitlastele vastu ka ses suhtes, et nii reamehed kui ka kapralid ja nooremad ning vanemad allohvitserid ja ka ohvitserid, kes seisavad kaitseliidu teenistuses, võivad aukraadis kõrgendust saada. Selleks korraldab Kaitseliidu Peastaap erikursused niiõelda ettevalmistuseks katseile, ja nii oleme saanud juure reameestest allohvitseride, leitnantidest kapteneid ja kapteneist majoreid. Järelikult sõjavägi ei ole reservi läinud sõjamehi mitte hüljanud, vaid on võimandanud neile igasuguseid soodustusi, ainult, et nad seisaksid sõjaväele lähedal ja ei jääks talle võõraks.

Sõjavägede Ülemjuhataja algatusel moodustati mõned aastad tagasi sõjaväe üksuste juures reserv-ohvitseride sektsioonid. Selle sammuga võimaldati reservistil uuesti kokku puutuda tegevvaes teeniva sõjamehena, kellele ta vabandussõja ajal külge kõrval vaenlase vastu võitles. Nüüd reserv-ohvitserid kokku puutudes tegevvaes teenistuses seisvate ohvitseridega

Eriliseks austuseks malevale oli, et maleva pidupäevast võttis osa Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner koos Kaitseliidu ülema kindral J. Orasmaaga ja teiste kohalike kõrgemate sõjaväe, omavalitsuste, hariduselu, seltskonna ja ühiskonna juhtidega. Aastapäeva paraadil õnnistati ka Tartu Maleva IV — korporatsioonide liikmeist koosneva malev-konna uus lipp. Lipu andis üle kindral J. Laidoner.

Aastapäeva puhul peetud aktusel esines kindral J. Laidoner pidukõnega, kus tema ära märkis meie kaitseliidu ülesandeid ja tänapäeva tähtsust. Eriti kriipsutas ülemjuhataja alla Tartu Maleva eritähtsust ja eriülesandeid ning avaldas oma täit rahulolemist tõhusate töötulemustega maleva senises töös.

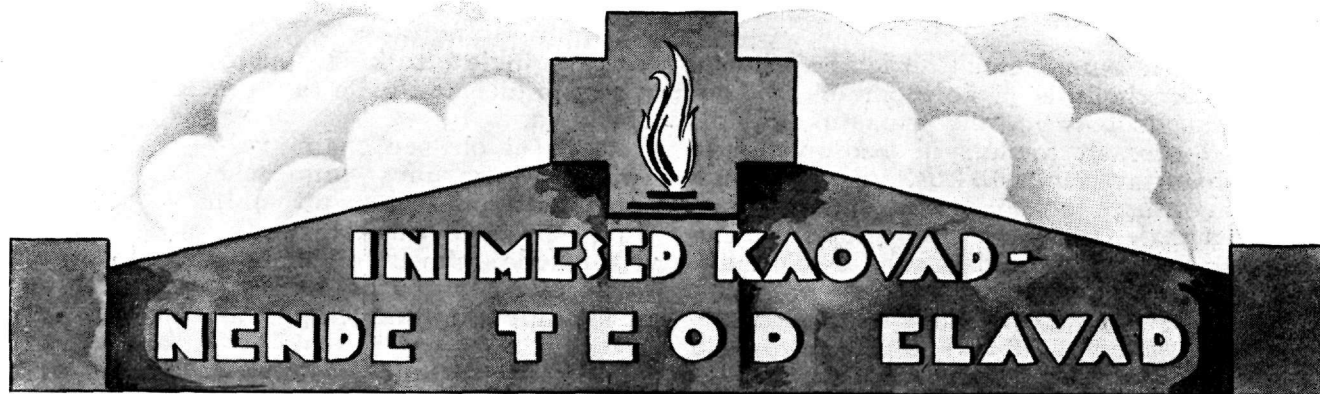
Õnnitledes Tartu Malevat tema juubelpäeva puhul soovime maleva perele tublit indu ka tulevikus töid jätkata sama kindlalt ja sama edukalt kui seni.

ammutavad nende kaasabil uusi teadmisi ning tuleavad meele endisi raskeid, kuid ka ilusaid aegu, ja oma aegne vabandussõja vaim valitseb jälle nende keskel.

Reserv-ohvitseridele korraldatakse talvekuude jooksul oma sektsioonides rida loenguid ning omavahelisi koosviibimisi. Edasi sooritatakse õppekäike väeosadesse, korraldatakse mõningaid ekskursioone jne. Suvel tehakse mõnekuine vaheaeg.

Nüüd, sügise kätte tules, algab reserv-ohvitseridel jälle töö. Pühapäeval, 7. skp., oli Tagavaraväe Ohvitseride Kesksektsiooni juhatus korraldanud omavahelise koosviibimise ohvitseride keskkogu kasiinos Tallinna Garnisoni sektsioonide liikmetele. See oli mõeldud esimeseks omavaheliseks tutvumiseks töö-hooaja algul. Reserviste oli koos kaunis rohkesti. Kohal oli ka kesksektsiooni esimees Tallinna linnapea kindral J. Soots, keda iga reserv-ohvitser tervitas kui oma praegust juhti. Siis ilmus sõjavägede staabiülem kindral N. Reek, kes isiklikult tervitas iga reservisti. Aga mis selle esimese kokkutulemise eriti südamlikuks ja sõbralikuks tegi, oli asjaolu, et kohale olid tulnud kõrgemad sõjaväelased kõikidest väeosadest, kellele juure kuuluvad sektsioonid. See on tunnis-märgiks, et tegevteenistuses seisvad ohvitserid reserviste mitte ei alahinda, vaid neid omaväärliseks peavad.

Heites pilgu kokkutulnud külalistele võis tähele panna, et siin olid koos ja kuulusid reserv-ohvitseride perre alates Tallinna linnapeaga kohtunikud, prokurörid, advokaadid, pangadirektorid, insenerid, politseinikud, kõrgemad metsaametnikud, kohtupristav, arstid, töösturid ning vabrikute ja äriettevõtete direktorid, ajakirjanikud ja teised. Kokkuvõetult — elukutselt väga kirju pere.

Kord aastas, surnute mälestamise pühal, paneme me käed vaikselt kokku ja mõtleme soojas harduses neile omaseile ja sõpradele, kes on lahkunud meie keskelt igaveste varjude riiki. See on üks neid vaikseid meele-rahupäevi, kus unuvad suured mured ja pisikesed rõõmud, andes ruumi ainult vaiksetele leinamõtetele.

Me teame, kui raske on kaotada inimest, kes on seisnud meile lähedal, kelle sõprusest me oleme rõõmu tundnud, kelle mure on meidki muljunud ja kelle õnn ja rõõm on pannud helisema meiegi südame. Kui seda inimest ei ole enam, siis haarab meid raske ja rusuv leinatunne ning meie süda tõmbub kokku kramplikus valus. Nutta, nutta tahaks siis, aga kas seegi vaigistab valu.

Päevad, pikad töörohked päevad kasvatavad aga pikapeale rohtu sellele raskele leinatundele ja rusuvad leinavarjud hajuvad pikkamööda laialivalguvaks uduks. Pisaradki kuivavad aegamööda ja elu karmid kohustused sunnivad meid reaalsele mõtlemisele tagasi pöörduma. Jääb järele vaid mälestus, mis on haaratud paratamatuse kainelt mõtlevasse hõlma.

Aga kord aastas on surnute mälestamise püha. Siis kistakse kõik vanad valuhaavad lahti ja mineviku varjud elustuvad taas meie silme ees. Elu mure- ja rõõmurohkele vaateaknale ilmub mälestuste taas-elustumisest projekteeritud kujutlus kõigist omaseist ja sõpradest, kes on aastate jooksul lahkunud meie keskelt. Meie südameis leidub korraka nii palju ruumi kõigile neile mälestustele, mis seovad meid kadunutega kui õilsaimas sõpruses kootud niidid.

Kirikud kutsuvad meid sel päeval kellade mahedal helinal vaiksele palvusele. Ja me läheme ja kumardame oma pea pühalikus leinaharduses vaiksetele mõtetele. See on rahulik ja harras silmapilk, mis ühendab meid varjude riigiga ja kõigiga, kes meie sõpradest ja omaseist on seal varjude taga.

Õhtul, kui hilissügisene pimedus on las-
kunud maha, tekib kalmude ja küngaste ko-

hale tulede meri. Tuhanded vilkuvad küün-
lad leegitsevad üles taeva poole ja nende ko-
hale kumardab tuhandeid leinavaid päid. Kal-
muküngaste kobedasse ja sõmerasse liiva til-
gub isade-emade, õdede-vendade ja sõprade
leinapisaraid. Vaiksed ja härdad leinaohked
kaovad tuule mahedasse sahinasse ja pilvine
sügisene taevas nutab sellele vaiksele leinale
nukralt kaasa.

Kusagil kaugel metsatukas vilgub üksiku
majakese aknas ähmane tuli. Seal on kort-
suspalgeline ja krobedakäeline emake kumar-
danud pühakirja üle ja ta elust väsinud nägu
raamib raske ja rusuv lein. Ta mõtleb vaik-
selt ja nõngelt oma pojale, kes tõi oma elu
isamaa altarile ja puhkab nüüd sõmerase liiva
all. Vanakese pea on vajunud sügavale rin-
nale ja valutused tõmblevad ta näos. Aga
ta murerohkes südames elab veel üks tead-
mine, mis on õilis ja püha. See on mälestus
oma poja kangelaslikkusest, mis ei kustu iial
ja mis elab veel kauem kui lein.

Inimesed kaovad, aga nende teod elavad
edasi. Mälestus igavikku kadunud inimesest
on see lohutusvesi, mis kustutab südames
raske ja rusuva valuna leegitseva tulukese.
Ta manab naeratuse ka nendesse silmadesse,
kus oli seni ruumi vaid pisarail ja valul. Mi-
dagi ei ole suurem kui valu, kuid midagi ei
ole kaunim kui mälestus inimese õilsatest
tegudest.

Ja need mälestused igavikku kadunud
inimestest, omastest, sõpradest ja võõras-
testki hõljuvad surnute mälestamise pühal
vilkuvate küünlatulukestega tikitud kalmu-
küngaste kohal kui õilsa sõpruse, inimarmas-
tuse ja au ning kuulsuse oreool, mis täidab
leinajate südameid pühaliku rahuga ja muu-
dab raske leinavalu armastus- ja uhkustun-
deks. Mälestades armsaid omaseid ning
sõpru, kes meie hulgast on lahkunud, tule-
tame siiras rõõmutundes meele nende õilsaid
armastustegusid, mis sai nende eluajal osaks
meile, meie ühiskonnale ja armastatud kodu-
maale. Need on teod, kõige väiksemast kõige
suuremani, mis ei unune meie südameis iialgi.

Kas see oli kadunud emakese lembe sülelus, abikaasa õrn hellitus ja kohtlemine või õevenna ennastsalgav ja õilis armastus, mis oli määratud otseselt meile, või isade-vendade ennastohverdav sangarikkus, mis kodumaa vabadusvõitluses oli määratud meie armastatud isamaale, kõik see toob nüüd mälestuste kaudu meie omased ja sõbrad meile niisama lähedale nagu nad olid seda oma elupäevil. Ja rõõm sellest mälestusest peab olema nii tugev, et ta suudab hajutada raskeid leinapilvi, vähendada valu ja kuivatada pisaraid.

Lein on valu, mis lõikab otsekui vaheda noaga inimeste südameisse. Aga see valu hajub, kui me katame ta pikkade aastate linnikuga ja laseme jutustada mälestusil, mis toovad igavikku kadunud sõbra ja omase elavana meie ette. Ja siis me tunneme, kuidas kuivab pisar meie silmis ja kuidas mälestustes taas elustunud meile armsa inimese kuju ilmub

korraga meie ette kõiges selles headuses, õrnuses ja õilsuses, nagu ta oli meie silmis oma elupäevil.

Siis ei ole see enam valu, siis on see rõõm. Rõõm ühest inimesest, kes on suutnud saata oma elus nii palju korda. Ja kuigi siis asub nukker tunne meie rinda, et nüüd seda inimest ei ole enam, siis peame võtma seda kui paratamatust, sest me teame, et kõikide inimeste elupäevad on ette ära loetud.

Inimene sünnib maailma, elab siin oma elu, mis talle on antud, jagab armastust nii palju kui suudab, saadab korda õilsaid tegusid niipalju kui talle võimeid on antud, ja lahkub siis meie hulgast, nagu me kord kõik peame lahkuma.

Inimesed kaovad, aga nende teod elavad — elavad ja elustavad nende igavest mälestust.

Les.

Lähtekohti vabaharidustöök

Alates käesoleva aasta oktoobrikuu lõpust toimub Raadio Ringhäälingus loengute sari üldnimetuse all „Lähtekohti vabaharidustöök“. Tähendatud loengute sarja eesmärgiks on käsitleda eesti vabaharidustöö üldisemaid ja aktuaalsemaid küsimusi, mis võiksid huvi pakkuda laiemale üldsusele, eriti aga meie vabaharidustegelaste kümnetesse tuhandetesse ulatuvale perele.

Loengud on pühapäeviti kl. 1700—1720, missugust aega kuulamise võimaluse poolest tohiks pidada väga soodsaks.

Toome allpool selle sarja nimestiku kogu ulatuses

31. okt. 1937. a. kuni 8. maini 1938. a.:
31. okt. 1937. Dr. August Annist: Eesti kultuuri ideaalidest.
7. nov. 1937. HM Koolivalitsuse peainspektor J. Aavik: Vabahariduse osa eesti kultuurelus.
14. nov. 1937. Vabaharidusnõunik K. Kadak: Vabaharidusliku õppetöö korraldamise võimalusist.
21. nov. 1937. Kodumajanduskoja esinaine L. Eenpalu: Kodukultuurilised ülesanded organisatsioonides.
28. nov. 1937. Eesti Naisliidu juhataja M. Reisik: Naisliikumise hariduslikest ja kasvatuslikest suundadest.
5. dets. 1937. Koolide Peainspektor E. Terasmäe: Kutsehariduslikud õpingud vabaharidustöös.
12. dets. 1937. Koolide Peainspektor J. Kiivet: Muljeid Põhjamaade Kodutööstusliidu konverentsilt.
19. dets. 1937. Peasekretär I. Rebane: Haritud töolisest ja töölisharidusest.
2. jaan. 1938. Peasekretär A. Vaigo: Maatöölise haridusliku taseme tõstmisest.
9. jaan. 1938. Peasekretär E. Kubjas: Maailma karskusliikumise tänapäev.

16. jaan. 1938. H. Johani: Raamatukogu ja vabahariduslikud õpingud.
23. jaan. 1938. Eesti Haridusliidu õppetöö sekretär N. Ruus: Õpiringi asutamisest ja töökorraldusest.
30. jaan. 1938. E. Haridusliidu õppetöö sekretär N. Ruus: Näide õpiringi tegelikust töökoosolekust.
6. veebr. 1938. A. Kelder: Õpiringi mõju ümbruskonna kultuurielu kujunemisele.
13. veebr. 1938. Peasekretär E. Vender: Rahvamaja kultuurikeskusena.
20. veebr. 1938. H. Kompus: Kuidas kaunistada kultuurorganisatsioonide ruume.
27. veebr. 1938. Peasekretär A. Meikop: Koduümbrus vabaharidustöö rakendajana ja kesken-dajana.
6. märts 1938. Koduse Kasvatuse Instituudi juhataja A. Elango: Kodu kasvatava tegurina.
13. märts 1938. Kaitseliidu propagandapealik kapt. A. Truuvvere: Seltskondlik kasvatus kultuurorganisatsioonide kaudu.
20. märts 1938. E. Treffner: Seltskondlike pidude ja koosviibimiste toonist.
27. märts 1938. Mag. E. Päss: Vanu elustamisväärsed seltskondlikke kombeid.
3. aprill 1938. H. Mäelo: Sotsiaalse kohusetunde kasvatamisest.
10. aprill 1938. Mag. M. Arike: Usuline kasvatus seltskondlikes organisatsioonides.
24. aprill 1938. a. Spordiinspektor A. Kolmpere: Sportliku kasvatuse sotsiaalsed ja moraalsed mõjud.
1. mai 1938. K. Vilms: Rahvarõivaste valmistamisest ja kandmisest.
8. mai 1938. Ed. Visnapuu: Eesti rahvusliku muusika põhilaad.

Kodutütarde kodukaunistamise võistlustööd aastal 1937

Ettevalmistused kodutütarde kodukaunistamise võistlustöödeks algasid jaanuaris 1937. a. Kõigepealt töötati Kodutütarde peavanema S. Pruuden'i ja dr. J. Port'i poolt välja kodukaunistamise võistlustööde põhimõttelised alused, nende rakendusviisid, võistlustest osavõtu tingimused ning võistluste organiseerimise ja läbiviimise kava. Selle järele saadeti kodutütarde ringkondade kaudu kodutütardele ja nende vanematele kodukaunistamise võistlustööde trükitud üleskutsed ning hakati koguma teateid võistlustest osavõtta soovijate kohta. Järgmise sammuna kuulutati välja kodutütarde võistlustööde juhtijate ja kontrollijate instruktorite valimine. Kandidateerijate hulgast valiti 6 naisinstruktorit (eelarve ei võimaldanud suurema arvuga töötamist), kes on lõpetanud aianduse või kodumajanduse kutsekooli ning omavad vajalisi praktilisi kogemusi mainitud kutsealadelt. Neile korraldati 10-päevased kursused Kodutütarde peavanema, võistlustööde üldjuhataja ja majapidamise õpetaja pr. L. Lepik'u kaasabil, millel võeti läbi nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt kodukaunistamise alused, viisid ja vahendid. Seejuures tutvustati instruktoreid nende tegevuse kodukorraga: tööde organiseerimise, juhtimise ja kontrollimise viisidega.

Tegelik töö algas 20. apr. ja kestis 1. nov. Varajase kevade tõttu jäi kodukaunistamise tööde algus pisut hiljaks, mis mõningal määral takistas võistlustööde läbiviimist: jäid ära suuremaulatuselised ilupuude, -pöösaste ja hekkide istutamised, kuna ei suudetud enam hankida vajalist materjali. Võistlustööd toimusid kahes osas: a) rühmade kaupa ja b) üksikult kodutütarde kodudes.

Võistlustest võttis osa 11 ringkonnast 33 rühma ja 98 üksikvõistlejat, kes viisid oma töö lõpuni ja

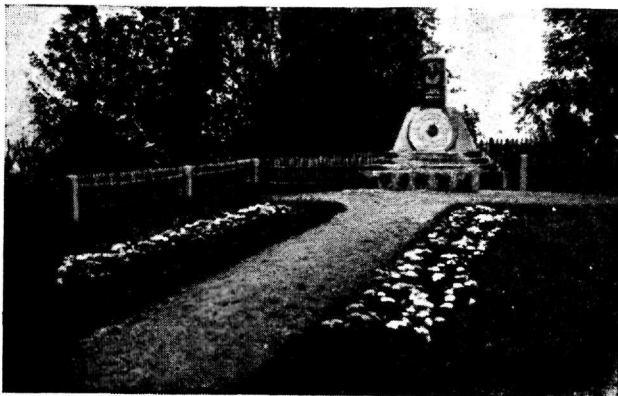
tulid lõpphindamisele. Iga instruktori juhtimisele kuulus keskmiselt 22 üksust, keda töö kestes külastati, igapäev 10 korda. Kõiki võistlejaid kokku on külastatud 1315 korda.

Võistlusest osavõtnud üksuste arv ringkondade järgi.

Jrk. nr.	Ringkond	Rühmad	Üksikvõistlejad	Kokku
1	Harju	5	10	15
2	Järva	2	12	14
3	Lääne	6	20	26
4	Pärnumaa	2	9	11
5	Saaremaa	1	10	11
6	Sakala	—	5	5
7	Tallinna	2	2	4
8	Tartumaa	4	9	13
9	Valga	1	3	4
10	Viru	7	12	19
11	Võru	3	6	9
Kokku		33	98	131

Rühmavõistlused.

Nende sihiks oli rakendada kodutütred ühiskondlikule tööle ning kasvatada nendes koos ilutunde arendamisega ühistunnet, kohusetunnet, kangelaste austamist ning isamaa-armastust. Võistlustest võttis osa 33 rühma; nendest korraldas ja kaunistas Vabadussõja või Eesti vabaduse eest võideldes langenute mälestussammaste ümbrust 6 rühma, teiste mälestusmärkide ümbrust 2 rühma, kalme 2 rühma, koolimajade ümbrust 17 rühma, kodutütarde kodude ümbrust 2 rühma, rahvamajade ümbrust 2 rühma, avalikke platse 1

Mahtra sõja mälestusmärk, mille ümbruse kaunistamisega võistles Juuru rühm, tulles rühmavõistlustel Harju ringkonnas esimesele kohale 13,7 punktiga. Tööst võttis osa 14 kodutütart

rühm ja maleva staabi aeda 1 rühm. Mainitud võistlustööd viidi läbi rühmade juhtide poolt instruktorite kaasabil väljatöötatud ja võistluste üldjuhataja poolt kinnitatud kavandite kohaselt. Töid kontrollisid instruktorid 2 korda kuus, kusjuures hindes märgiti 10-pallilise süsteemi alusel kontrollraamatusse, eraldi iga üksiku ala (teed, muru, lilled, hekid, ilupuud ja -põõsad, tarad) puhtuse, korra ja ilu kohta. Pealeselle käis rühma võistlustöid vaatamas ja hindamas ka võistlustööde üldjuhataja.

Selgus, et võistlejad rühmad on teinud oma tööd enamail juhtudel suure hoolega ja hästi, ning töö tulemused on olnud täiesti rahuldavad. Ka on rahvas suhtunud sellele kaunistamise alale peaaegu kõikjal heatahtlikult, eriti mälestusmärkide ja kalmude kaunistamisele. Füüsilist ja ainelist abi on mõnel juhul andnud laste vanemad, Kaitseliit ja Naiskodukaitse, kuid paljudel juhtudel on kodutütred ise pidanud lahendamata rasked ülesanded, vedama kümnete koormate kaupa kruusa ja mulda, kaaluma kive ja kände, kandma kastmiseks vett kauge maa tagant jm. Isegi ainelisi kulusid on mõned rühmad katnud oma laekast. Kuid kõikidest mainitud raskustest on kodutütred üle

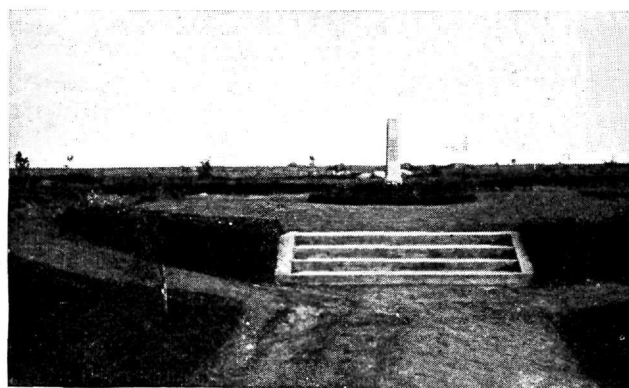
Kõnnu Vabadussõja mälestusmärk, mille ümbruse kaunistamisega võistles Võtikvere rühm, tulles rühmavõistlustel Tartumaa ringkonnas esimesele kohale 12 punktiga. Tööst võttis osa 5 kodutütart. Esimene pilt kujutab samba ümbrust esimesel töökoondisel, teine pilt — võistlustööde lõpul. Sementtrepi on valmistanud kohalik Kaitseliidu üksus

saanud rõõmsa meele ja hea tahtmisega ning üldiselt on nad oma töö kordaminekust ning loomingust tundnud tõsist rõõmu, nagu seda võime lugeda peaaegu kõigist võistlustööde päevikuist, milledest alljärgnevas on esitatud mõned näited.

Töö algus... Oi, kui suure innuga asusime tööle! Osa mulda kaevama, osa kandma, osa rohtu kitkuma ja puhastama samblast mälestussammast. Töötasime kõik, kuidas aga keegi jaksas. Suure heameelega vaatasime töö tulemusi, mis olid rühmavanema arvates suured meie, väikeste, kohta. Varsti oli rohi kitkutud ja ümbrus lehtedest puhastatud ning osa muldagi kantud. Aga siis hakkas kõht tühjaks minema. Sellele vaatamata töötasime edasi, mis küll enam ei tahtnud hästi edeneda. Viimaks ometi arvas rühmavanem, et sellest mullast jätkub. Küll olime väsinud ja tüdinunud, aga ega me nurisenud, sest suur töö oli tehtud. Rahuldustundega läksime igauks koju... (Võhma rühm, Viru rk.)

...Kodutütarde Võtikvere rühma asukoha läheduses on Kõnnu lahinguväli, kuhu on püstitatud kohaliku Kaitseliidu üksuse poolt seal aset leidnud lahingu tähistamiseks mälestusmärk, mille ümbruse korraldamise otsustasime võtta enda kätte. Selleks koguneme meie, Võtikvere kodutütred, 26. mai õhtul kell 19.30 mälestussamba juurde, kaasas rehjad ja köplad. Kõnniteedel õitsesid ohakatepuhmad ja muruplatsidel oli rohi suureks kasvanud. Trepi valmistamiseks kohale toodud liivahunnik ja lauariit olid juba mõnd aega seisnud keset platsi. Hakkasime hoolega tööle. Ühed kõblatasid kõnniteed rohust puhtaks, teised riisusid rohu hunnikusse ja kandsid korvidega ära. Üks kodutütar palus lähedalelavalt Veski perenaiselt vikati, millega niitis muru maha. Köplaga töötajatel oli kõige suurem hool, et ükski rohututt kasvama ei jääks, mis oleks võtnud meilt punkte maha. Nii töötasime kõik hoolega. Juhtumisi sõitis sinna fotograaf, kes pildistas meid töötamise juures. Töötasime kolm tundi ja siis lahkusime, lubades kõik pühapäeva, 30. mai, hommikul kell 10.00 tagasi tulla, et viia töö lõpule. Tüdrukute tuju suurepärase. Koju minnes löime laulu. (Võtikvere rühm, Tartumaa rk.)

Mulda kaevamas... Päike otse tulikerana leegitses ülal, kõrvetades talvemundrist vabanenud inimesed päikesepruuniks. Ta esimesi ohvreid („ohvreid“ sellepärast, et õhtul näod ja käsivarred valutavad kõrvetusest) olime meiegi, sest alates hommiku kella üheksast kuni kella poole kolmeni päeval vedasime kahe hobusega mulda. Kuma tee oli kaunis pikk (umbes 2½ km), ei jõudnud me selle 5½ tunniga kuigi

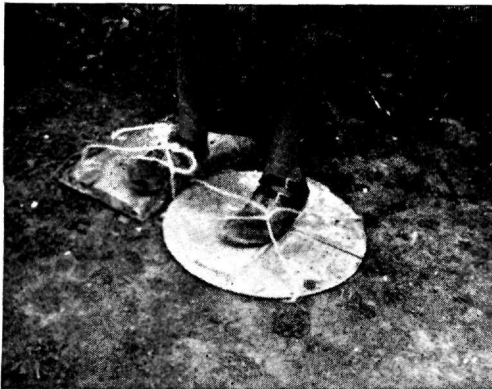

palju, kuid lootsime, et sellest vahest piisab, kui me mullaga liiga ohtralt ümber ei käi. Üldse sai sinna mulda 12 koormat... (Haljala rühm, Viru rk.)

Umbrohujuuri korjamas... Igavese tormakusega jooksimise välja tolmusest klassiruumist, kui meile sai teatavaks, et ühe tööõpetuse tunni töötame väljas. Ilumuruplats oli värskelt küntud, meie pidime korjama umbrohujuuri. Ah, oli neid seal palju, lihtsalt lõppematu hulk! Mitu korda oleme neid korjanud, aga otsa nad ei saa. Et neid oli nii palju, edenes töö visalt. Kui helises tunni lõppu kuulutatav kell, polnud me veel jõudnud poolele maale. Otsustasime töötada veel teise tunni vabast ajast. Appi tõttasid ka teised salgad. No nüüd kohe asi edenes — 40 tüdrukut, ikka suur hulk. Pärnis tore oli paterdada pehmes, kevade järele lõhnavaš mullas. Oli esimene soe kevadpäev. (Pornuse rühm, Pärnumaa rk.)

Muru külvamas... Olime Astaga kahekesi. Jaotasime muruseemne üheksasse ossa ja segasime hästi segi. Küll värises käsi esimese peotäie külvamisel. Pärastpoole aga juba rahunesime. Siis tuli aga pähkkel. Meil polnud selliseid asju, millega muru kinni pidime tampima. Otsisime siis puukuurist seni, kuni leidsime lauatuiki ja tünnikaane, sidusime need nööri ja jalgade alla ja veendusime, et ka primitiivsed asjad võivad olla praktilised. Mina tampisin ja Asta kastis külvatud muru. Küll väsis, aga lõpuks saime tööga siiski valmis. Töötasime kella 7— $\frac{1}{2}$ 11. (Vändra rühm, Pärnumaa rk.)

Muru pügamas... Täna läheme Ainoga muru pügama. Muru on nüüd täiesti pikk. Pügamisvahendiks kasutame vanu suuri lambaraudu. Aga ega me oska siis hästi pügada. Asume tööle. Kuidagi ei taha edeneda, mõnest kohast jääb pikem, mõnest lühem. Katsume veel kord. Nüüd saame üsna tasase. Röömsa tujuga töötame edasi. Lõpuks jäävad sõrmed pä-

Vändra tüdrukute „mururull“ — pütipõhi ja lauatuik — mille sarnast on kasutatud mitmel pool

ris haigeks raudade ümber, aga töö tuleb parem, sest käed on juba pügamistöoga harjunud. Eks saagi suur rohi lõigatud. Nüüd veel tasandame. Ongi valmis. Muru näeb hulga ilusamana. Meie aga tunneme oma tööst suurt rõõmu. Lauldes ruttame kodu poole. (Võhma rühm, Viru ringk.)

Peenraid kitkumas ja lilli valamas... 20. juunil, ilusal pühapäeva hommikul, läksime jälle Kõndu lahingumärgi juurde tööle. Kohale jõudes nägime seal töötamas kaitseliitlasi, kes tegid uut silda, mis maanteelt lahinguplatsile viib. Meie hakkasime ka hoolega tööle, mida meil oli palju teha. Esiteks kitkusime lilled umbrohuist puhtaks ja kaetsime ära, mille järele peenrad paistsid palju ilusamad. Järgmisena hakkasid ühed kõnniteed kõblatama, teised muruplatse niitma. Töö käis täie hooga, kui ootamatult

Püsilillepeenar Pornuse algkooli esisel, mille ümbruse kaunistamisega võistles Pornuse rühm, tulles rühmavõistluses Pärnumaa ringkonnas esimesele kohale 14,3 punktiga. Tööst võttis osa 35 kodutütart

sinna sõitis Torma malevkonna pealik hr. Kraus. Oli meie tööga väga rahul. Me töötasime ka hoolega, et see lahingumärgi ümbrus oleks täiesti korras ja ilus eeltuleval võidupühal, mil austatakse kõiki sangarlikke kodumaapoegi, kes võitsid meile vabaduse, ja mälestatakse langenuid. Töö lõpetasime kell 12.00. Töötasime 4 tundi. Järgmise tööpäeva määrati 4. juuliks kell 6 õhtul. (Võtikvere rühm, Tartumaa rk.)

Suuremad tööd sooritasid rühma liikmed ühiselt terves koosseisus. Platside korrashoidu teostati hiljem 2—3-liikmelistes salkades nädalate viisi.

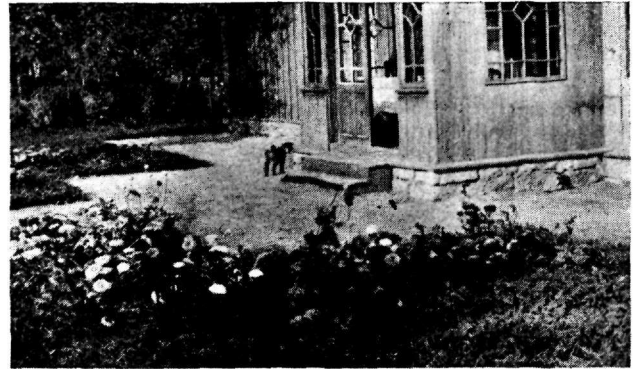
Kaks töökoondist. Oli vaikne õhtu, kui me, IV töosalga kodutütred, läksime kooli lilleaeda tööle. Olime kõik ühe ja sama küla lapsed ja meid oli kokku kolm. Lilleaias puhastasime kõnniteid rohust, lõikasime lillepeenra ümber muru ühetasaseks ja kaetsime lilli. Hakkas parajasti peenikest vihma sadama, sellepärast jätsime lillepeenra ümber muru kastmata. Puudelt ja pöösastelt lõikasime kuivanud oksid. Neile kohtadele lillepeenrail, kus puudusid taimed või need olid närtsinud, istutasime uued lilletaimed. Et teade kodukaunistamise võistlustööst tuli hilja ja me ei jõudnud kevade lilletaimi kasvatada, siis pidime neid ostma Kuressaare aednikelt. Neilt saadud taimed on aga viletsad. Arvatavasti puuduvad meie linna aednikkudel puhtad lillesordid. Punaste lõvilõugade taimed olid suured, valged aga madalad ja nõrgad. Eks näe, mis sugusteks nad edaspidi arenevad ja kas peenar tuleb meil nii ilus kui kavatsesime või muutub ta suvel kirjuks, kus punaste ja valgete lõvilõugade asemel õitsevad mitmevärvilised.

Uudiseks oli lilleaias ilus madal pulkaed, mis eraldab mänguplatsi iluaiast. Aia ääres vedeles laaste, pühkisime need kokku. Pühkmed panime kärru ja viisime kompostihunnikusse.

Olime parajasti tööga lõpule jõudmas, kui koolimaja juurde saabusid autol kõrged külalised: härrad koolinõunik, maavalitsuse esimees, Kuressaare jaoskonna politsei komisсар ja maakonna insener. Nad soovisid meile „jõudu tööle“, vaatasid meie aeda ja olid rahul meie tööga. Meil oli väga hää meel, et ootamata saabunud külalised meie tööga rahule jäid ja meid kiitsid. Olime koguni uhked selle üle oma salga ja rühma pärast.

Tööl olime kokku kolm tundi, kella 17.30 kuni 20.30.

Kuues töosalga oli terves koosseisus tööl. Kooliaias õitsesid jasmiiid. Nad lõhnavad just nagu maasikad. Nende õied on väga ilusad. Me pole varem lõvilõua taimi näinud, vaatlesime neid ja leidsime, et nad olid juurde kasvanud. Otsisime õienuppe, taht-

Talu Kloostri vallast Laane külast, mille kaunistamisega võistles Marta Voog Harju-Risti rühmast, tulles Harju ringkonnas üksikvõistluses esimesele kohale 12,2 punktiga

sime näha, kas lilled hakkavad varsti õitsema ja mis nägu on õied.

Selle järele läksime aida juurde, seadsime end ritta ja võtsime vastu tööriistad, mis meile välja jagas kodutütar Helga, meie töörühma juhi vanem õde. Nüüd läksime tööle. Aias nägime, et tööd oli vähe: iga töösalk oli enne meid korralikult oma ülesande täitnud. Teel oli mõni üksik umbrohi, teerauaga löime nendel juured alt ära, pärast seda riisusime pealt ära purud ja rohumibled. Siis puhastasime peenart umbrohnud. Kogu lillepeenral kohendasime mulda kättega: kartsime kõplaga lillejuuri purustada. Kõplasime puude ja heki aluseid. Lõpuks kastsime lillepeenart. Kogu aeg olid ilusad ilmad, vihma ei sadanud ja lillepeenar oli väga kuiv.

Tööl olime kella 17.00 kuni kella 18.00. Pärast töö lõpetamist rivistusime uuesti aidaukse ette, lugesime tööriistad üle, andsime nad ära ja läksime koju. (Kärkla rühm, Saare rk.)

Üks salk lisab oma tööaruandele lõbusad värsid viisil „Elas metsas muti onu“:

Lehti läbi metsa lippas, Loore, Atsi kahekesi
Koolitõa poole tõttas. Tulid Kliimalt tasakesi,
Iga päev ta hoolega Loore suur ja Atsi väike,
Töötab suure rõõmuga. Just kui taevast kuu ja päike.

Nädal aega tuli käia,
Selle eest ei saanud saia,
Käed mustaks tegime,
Pärast puhtaks pesime.

(Luuska rühm, Võru rk.)

Egas me ometi punktide saamiseks tööd tee... 26. aug. kell 14.00 tööle minnes ütles meile rühmavanem, et vahetult oleval käinud nende tööd kontrollimas võistlustööde üldjuhataja dr. J. Port ja instruktor prl. Lepik. Istusime siis kohe koolimaja

ees olevatele pinkidele, et mitte rabandust saada. Kõikide tüdrukute silmad pöördusid minule, nagu oleksin mina süüalune olnud, et me kivistunud rohukühilad ikka ilutsesid platsil. „Te sõitsite ju Rāpinasse Tartumaa maleva aastapäevale sel päeval, kui pidime tööle minema,“ ütlesin usina rühmajuhi kurjakuulutava häälega, mispääle läks lahti üldiseks „süüdlase“ otsimiseks. „Ja milleks me nüüd töölegi läheme?“ arvas Elli. „Egas me ometi punktide saamiseks tööd tee,“ arvasin mina, tehes pähe üpris lõbusa näo. „Punktid on punktid, aga töö peab käima ilma nendetagi,“ ütles Hilda oma tavalise perenaiseliku häälega, „ja nüüd, tüdrukud, tööle!“ Läksimegi. Juba eemalt nägime suurepärasteid salviat õisikuid punamas. Vaatlesimegi siit kõik sammast ümbritsevaid lilli, seistes ringis nagu leerilapsed altari ümber. Nad olid tõesti ilusad! Töö läks lõbusasti. (Võtikvere rühm, Tartumaa rk.)

Tulevikukavatsusi... Tuleval aastal kaivatseme jätkata aga tööd uue innu ja hoolega, on meil ju selleks ka mõningaid kogemusi. Sel aastal tundusime, et tuleval aastal saavutame kindlasti paremaid resultate. Kavatsime terve koolimaja ümbruse kaunistamiseks muuta, teha ümber koolimaja korralikud teed, rajada hekke, istutada lilli. Teeme selleks sügisel ettevalmistusi ja kogume lahkeilt külainimesilt lilli ja ilutaimede juuri... (Erastvere-Suureküla rühm, Võru rk.)

Lõpphindeks, mille põhjal järjestati võistlejad, võeti matemaatiline keskmine instruktorite kontrollhinnete keskmisest ning instruktore lõpphinnete ja üldjuhataja hinnete keskmisest ning sellega liideti edu (s. o. vahe keskmise alghinde ja keskmise lõpphinde vahel). Selle arvutuse põhjal oli suurim punktide arv 15,1 ja vähim 6,6.

Esimesed 10 rühmavõistlustel

Jrk. nr.	Ringkond	Rühm	Kaunistatav koht	Keskmine hinne	Edu	Kokku	Liikmete arv rühmas
1	Viru	Võhma	»Ilumäe« Vabadussõjas langenute mälestussammas	9,1	6	15,1	19
2	Lääne	Palivere	Palivere lastekodu ümbrus	8,5	6	14,5	4
3	Saare	Kärkla	Saare-Kärkla algkooli esine	8,3	6	14,3	38
4	Pärnumaa	Pornuse	Pornuse algkooli esine	8,3	6	14,3	35
5	Harju	Juuru	Mahtra mälestusmärk	7,7	6	13,7	14
6	Harju	Saku I rühm	Saku I rühma kodu	7,7	6	13,7	13
7	Tallinn	Harku	Harku algkooli esine	7,5	6	13,5	8
8	Lääne	Vaikna	Vaikna algkooli ümbrus	8,1	5	13,1	12
9	Pärnumaa	Vändra	Vändra rühma kodu maja es.	7,1	6	13,1	4
10	Harju	Kohila	Kohila rahvam. esine osal.	7,1	6	13,1	14

Üksikvõistlused.

Üksikvõistluste sihiks oli arendada kodutütarde armastust oma kodu ja ühes sellega kodumaa vastu, kasvatada puhtuse-, korra- ja ilutunnet ning õpetada neid töötama oma perekonna ja kodu hüvanguks. Mainitud sihtide saavutamiseks võeti võistlustööde kavasse mitte üksi kodu ümbrus — iluaed ja õu — vaid ka elamu sisemus. Kodutütar pidi aitama hoolditada oma emal puhtuse, korra ja ilu eest kõikides elu- ja kõrvalruumides ning siit siis siirduma puhtuse ja korra loomisele õues ja iluaias.

Võistlustööde korraldajad olid veendunud selles, et kodukaunistamist ja kodude korraldamist saab edukalt teostada ainult individuaalse nõuandmise kaudu olude ja võimaluste kohaselt igas üksikus kodus. Seda nõuannet hakkasid teostama instruktorid, kelle ülesandeks pealeselle oli selgitada vanemaile kodu korraldamise ja kaunistamise suurt tähtsust üldse ning eriti kodutütarde seisukohalt, kes selle töö kaudu harjuksid maast-madalast korda ja ilu nägema ning seda oma kodus looma, igapäevselt oma kodu heaks töötama, arenedes ühtlasi virkadeks, korra- ja teoarmastajateks ning kohusetruudeks inimesteks.

Võistlejate vanemail võeti allkiri, et nad lubavad oma tütrele osa võtta võistlusest, andes selleks võimaluste piires aega, füüsilist ja ainelist abi.

Töö alguses tegi instruktooreile suurt raskust võistlejate valik, sest soovijate arv ulatus üle 400 (rühma- ja üksikvõistlustel kokku). Ringkonnavanemate abiga tehti esialgne valik, kusjuures jäeti välja need, kelle kodud olid kaugel raudteest ja seega raskemini kättesaadavad. Ülejäänute kodusid külastas instruktor, võttes võistlejate nimestikku need, kus töötamise tingimused näisid olevat kõige soodsamad. Väljajätmise põhjuseks oli sageli vale arusaamine kodukaunistamisest, mille all tavaliselt mõisteti vaid iluaia korraldamist. Nii leidis neid, kes arvasid, et elamu sisemus (ruumide puhastamine, lupjamine, värvimine, mööblite parandamine, köögi ja sahvri korrastamine jne.) peaks võistlustöödest jääma sootuks välja, ega peetud soovitavaks, et instruktor segab end

Alliku talu Pornuse vallas, mille kaunistamisega võistlesid õed Selma ja Armilda Karu Pornuse rühmast, tulles Pärnumaa ringkonnas esimesele kohale 12,1 punktiga. Esimene pilt kujutab maja esist võistlustööde alguses, teine lõpul

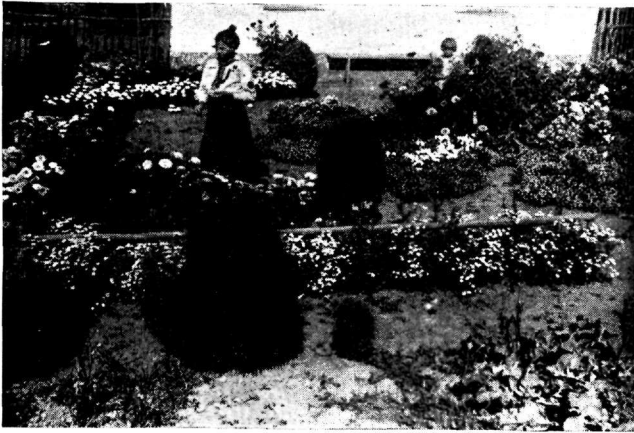
Pärtla talu aed Rutikveres, mille kaunistamisega võistles Maria Sedlovski Rutikvere rühmast 10,5 punktiga tulles teisele kohale Sakala ringkonnas

kodusse majapidamisse; teises kohas jälle peeti instruktori nõuannet kodude ümbruse korraldamisel liig väikeseks ja tagasihoidlikuks, taheti teha hoopis toredamini; puudus aga raha, ja nii jäeti lõpuks kõik tegemata; kolmandas kohas arvati, et instruktor peab teostama kodukaunistamist ning tegema kõik tööd, pererahvas ise ei soovinud selleks kulutada ei aega ega raha; neljandad arvasid, et kui muuta kodude ümbrus ilusamaks, siis see näitab jõukust, ja kartsid, et siis neilt hakatakse nõudma suuremaid makse jne. Kõigil neil juhtumeil tuli jääda eemale võistlustöödest. Üldiselt tuleb tunnistada, et valikut ei saadud teha nii nagu see oleks olnud tarviline, lühikese aja tõttu ei suutnud instruktorid kõiki soovijaid külastada, ja nagu hiljem ringi sõites selgus, olid nii mõnedki kodutütred jäänud eemale, kelle tööle oleksid vististi olnud head tagajärjed. Ka puudusid kogemused, mida tuli alles koguda ja mida võiakse rakendada järgnevatel aastail.

Kõigi nende kodudes, kes jäid lõplikult nimestikku, tegid instruktorid kõigepealt kindlaks, mida antud oludes kodu korraldamise mõttes oleks tarvis teha elamus, õues ja maja ligemas ümbruses, s. o. iluaias, ja mil määral seda on võimalik teostada. Siis koostati töökava kõigi kolme ala kohta ning määrati kindlaks tööde ulatus ja järjekord. Ilu-

Kodutütre aed, Lehtse alevikus, mille kaunistamisega võistles Ringa Saar, Bruno rühmast, tulles 9,8 punktiga Järva ringkonnas kolmandale kohale

aedade korraldamiseks koostati üksikasjaline plaan. Iga võistleja kodutütar pidi pidama oma tööde kohta päevikut. Suuremate korraldustööde juures kasutati vanemate füüsilist abi; uute suuremate aedade rajamisel jäeti sellest plaani järgi kodutütre hoole vastav jõukohane osa. Nii asuti tööle. Kaks korda kuus külastasid instruktorid iga võistlustöödest osavõtjat, kontrollisid tehtud tööd üksikasjaliselt kindlakstehtud kava järgi ning aitasid kaasa seal, kus kodutütarde oskused ja kogemused olid puudulikud.

Instruktorite aruandeist selgus, et enamasti kõikjal kodudes suhtuti kodukaunistamise töödele suure tõsiduse ja hoolega ning püüti instruktorite nõuandeid ja näpunäiteid täpselt täita. Mõnel pool kardeti algul instruktoreid kui linnasaksu ning arvati, et mis need ka maaelust teavad, kui aga nähti nende lahkust ja tööoskust, muutus vahekord peagi soojaks ja sõbralikuks. Mõned kohkusid algul, kui kuulsid, kui palju võistleja peab töötama ja tegema suve jooksul, kui aga hakati asjadega peale, muutus töö nii huvitavaks, et see ei tundunud sugugi raskena, eriti veel siis, kui nähti, kuidas selle tööga kodu muutus ilusamaks ja armsamaks.

Üldiselt andis aga maal taludes peaaegu kõikjal

Soovere asundustalu Alatskivil, mille kaunistamisega võistles Adeele Soovere Alatskivi rühmast, tulles üksikvõistluses Tartumaa ringkonnas teisele kohale 11,9 punktiga

end tunda suur tööjõu puudus, eriti heinaajal, millal rakendati peaaegu eranditult välistöodesse ka pere- tütre-kodutütred ning neile jäi võimalus mõelda oma võistlustöödele vaid söögitundidel, laupäevaõhtute ja pühapäevadel. Ka materiaalsed olud on olnud paljudes kohtades takistuseks ega ole võimaldanud kodukaunistamistöid lähedasti lõpule viia. Kuid teiselt poolt näidatakse ka, et sageli majanduslikult jõukates taludes on puudunud hoopiski huvi kodukaunistamise küsimuste vastu, kuna aga vaestes talundites see huvi on olnud märksa suurem. Samuti kurdetakse üksmeelselt, et pole kusagilt saada head ja hinnalt kättesaadavat kodukaunistamise materjali, nagu ilupuid ja -põõsaid, hekipõõsaid, muruseemet ja püsililli. Rohkesti on sel aastal tarvitatud suvililli, aga nendegi puhul nurisetakse, et need sageli pole olnud värvuselt ja kõrguselt müüjailt näidatud omadustega.

Mis puutus aga kodutütardesse endisse, siis nähtus instruktorite aruandeist, et nad on võtnud oma ülesandeid ja võistlustööd väga tõsiselt. Ja need 98 kodutütart, kes võistlustööd on viinud lõpuni, pole peaaegu kunagi vabatahtlikult jätnud tegemata mõnd tööd, on kaunistanud ja puhastanud oma kodusid väga sageli puhketundidel ning on teinud kõike seda sellepärast, et neid see töö on huvitanud ning on valmistanud neile tõsist rõõmu. Ja selles ongi kogu selle ettevõtte olulisim tähtsus.

Laseme kõnelda võistlustest osavõtjaid endid:

Minu töökava. Elumajas hoolitsen, et toad oleksid puhtad ja korras. Pühin toad ja klopim põ-

Lageda talu Pärnurnes, mille kaunistamisega võistles Leida Jürgens Pärnurne rühmast, tulles Järva ringkonnas teisele kohale 8,8 punktiga

randavaibad puhtaks. Pühin tolmu lilledelt ja mööblilt. Aknad pesen puhtaks ja vaatan, et toas ei oleks ämblikuvõrke. Püüan hoolitseda, et iga asi oleks omal kohal. Samuti hoolitsen, et köök, sahver ja esik oleksid puhtad ja korras, et seal ei vedeleks ülearust koli ega mustust, ka seal olgu iga asi omal kohal.

Õues hoolitsen jälle kõigepealt puhtuse ja korra eest. Et loomad ei pääseks maja juurde mustust tegema, palusin isa, et ta teeks aia ette. Vähesed maa tõttu ei saa ma eraldi lilleaeda teha, vaid teen lillepeenrad puhtasse õue, maja ette. Aia edasitõstmisega muutub esiõue suuremaks ja ma saan kahele talvelilledele peenrale ühe suvelilledele peenra juurde

teha, millele istutan lõvilõuad, mis kasvatasin ise, ja astrid. Suve jooksul kastan ja hoian peenrad rohus kenasti puhtad. (A. N. Saare rk.)

Igapäevane tegevus... Hommikul tõustes korraldan ma voodi. Siis teen aknad lahti ja tuulutan tube. Pärast seda pühin ma põrandad puhtaks. Kui toad korras, hakkan ma sööki valmistama. Pärast sööki pesen nõud puhtaks. Niisuguseks hommikuseks tööks kulub üle 1 tunni aega. Lõunaajal ja õhtul aitan emal lehmi lüpsata.

Laupäeviti on rohkem tööd. Tulevad ju pesta kõik põrandad ja pühkida tolm. Tolmu pühin küll enamasti iga päev, aga laupäeval tuleb see suur puhastus. Küll on hea tunne, kui laupäeva õhtul saunast tulles heidad puhtasse voodisse. Kõik on nii puhas ja hubane. Kui kodu on puhas, siis on seal hea ja kodune olla. (H. L. Pärnumaa rk.)

Lupjamine... Tubade lupjamilisel aitasin ma mammat tänavu esimest korda. Oli rõõm ja heameel

Sepa talu Võrusoo asunduses, mille kaunistamisega võistles Erna Sander Tsirguliina rühmast, tulles Võru ringkonnas viiendale kohale 7,7 punktiga

korraga, kui võtsin pintsi kätte. Käed ja kogu keha värises rõõmust. See oli esimest korda lupjamine ja mamma sellepärast lubaski mind seda teha. Kui meil kahekesi kitsaks läks, siis hakkasin mõõblit pesema. Kui aga mahti sain, lupjasin jälle. Kõõgi lupjamise andis mamma minu kätte, kui nägi, et mul lupjamisest juba vilumust oli. Olin kõõgis nagu peremees kunagi. Kui mamma tube teist korda lupjas, siis ta mind enam ei lubanud. Lohutasin end mõttega, et mul on ju köök alles teist korda lupjamata, ja võõrus ja sahver pidid tingimata minu jaoks jääma. Nõnda sündiski.

Lilli istutamasa... Pühapäeval käis õde Abja-Paluoja lilletaimi toomas, mina olin sel korral kodus, sest maa tuli enne ka läbi kaevada ja rohujuured välja võtta. Alles õhtul saabus õde koju. Mul oli hea meel, et olin suutnud kõik läbi kaevada ja tassaseks rehitseda. Kohe võtsin lillekorvi ja jooksin aeda, kus hakkasin istutama: ikka sõrmega auk maasse ja taim sinna sisse. Pärast tuli ema ka, see töö oli kangesti lõbus. Õde valas ja me emaga mudukui istutasime. Õhtuks oli kõik valmis. (A. K. Pärnumaa rk.)

Tööl lilleaias... 25. juunil rammutasin kogu aia lilled. Hiljem võib märgata nende jõudsat kasvu. Nad muutuvad lihavamaks ja puhkevad kiiremini õitsema. Tõsist rõõmu valmistab mulle kressi õis, mis oma tumepunase värvusega hästi sobis roheline ümbrusega. Oli ainult üks, kuid paistis, nagu

Majaesine Elvast, mille kaunistamisega võistles Leida Lihu Elva rühmast, tulles Tartumaa ringkonnas kuueandale kohale 7,3 punktiga

oleks ta kaunistanud kogu peenart. (L. P. Pärnumaa rk.)

Heinaajal... On 22. juuli. Nüüd kesksuve ei saa nii hästi hoolitseda oma lillede eest nagu seda sai kevadel. Praegu on heinategu käsil, siis tulevad rukkid jne. Mina olen kodus toidutegija ja seasöötja, ka lehma lüpsan juba. Et küll meil masinaga niidetakse heina, venib see heinategu siiski pikale, sest vihm takistab. Kui on tööd palju, ega siis saa palju lilledele mõelda. Aga õhtul enne magaminekut kastan ikka oma lillekesi. (K. S. Pärnumaa rk.)

Laupäeva õhtupooliku tööd... Tänane päev oli meil tubade kraamimiseks. Pesime aknaid ning uksi, siis kastsime lillesid ning pühkisime nende lehtedelt tolm. Üldse kõigilt poolt pühkisime tolm. Kõige viimati pesime põrandaid, siis panime vaibad ja põrandariided maha ning puhtad linad laudadele. Siis läksime sahvri, võtsime esialgu riulitelt kõik asjad maha, ja pesime riulid puhtaks. Siis asetasing kõik oma kohale, söögikraami isepaika ja tühjad nõud, nagu kausid, pudelid ja purgid, isekohale. Viimaks pühkisime põranda ja pesime selle puhtaks. Kui köök ja toad olid korras, läksime õue. Seal pühkisime õue ja murult koristasime ülearused asjad, nagu varvad, vitsad ja kaikad, mida oli sinna pillutud. Kui me silmad laskime üle käia oma tööst, näis kõik palju kenam ja korralikum välja kui enne. (A. K. Pärnumaa rk.)

Kodukaunistamise võistlustööde aruanne. Võtsin osa tänavu suvel kodutütardevahelisest kodukaunistamise võistlusest. Suve jooksul rajasin aeda muruplatsi, lillepeenraid, istutasin lilled, kastsin, hoidsin korras teed, värvisin trepi, korraldasin tube, hävitasin kahjureid jne. Töövihu andmete järele olen aiatööle kulutanud umbes 46 tundi ja tubastele töödele 27 tundi. Tegelikult olen aga palju rohkem aega kulutanud. Raha olen kulutanud lilletaimede ja muruseemne muretsemiseks Kr. 1,35, kahjurite hävitamiseks Kr. 3,40. Lilledest kasvatasin daalliaid, zinniaid, lobeelliaid, petuuniaid, peulilli, astreid, võõrasemasid, suvinelke, ageratumeid, gladioole, aedkarikakraid, pealeselle oli mul aias juba palju pojenge ja kepproose. Tuleval kevadel kavatsen istutada plaani järgi ilupuid ja -põõsaid. See töö meeldib mulle väga. Tuleval aastal kavatsen kindlasti edasi võistelda. (N. K. Võru rk.)

Üksikvõistluste hindamise aluseks on võetud keskmine töö kestes saadud hindeist ja üldisest lõpphindest ning sellega on liidetud edukus. Saadud punktide arv määras järjekorra. Kõrgeim punktide arv oli 14,1 ja madalaim — 6,2.

Esimesed 10 üksikvõistlustel.

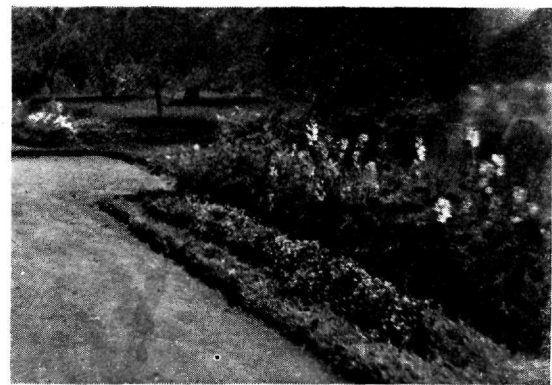
Jrk. nr.	Ringkond	Rühm	Nimi	Keskmine punktide arv	Edu	Kokku
1	Lääne	S-Lähtru	Kanger, Leida	8,1	6	14,1
2	Lääne	Märjamaa	Palginõmm, Evi	7,6	6	13,6
3	Tartumaa	Konguta	Köörna, Linda	6,6	6	12,6
4	Harju	Harju-Risti	Voog, Marta	7,2	5	12,2
5	Pärnumaa	Pornuse	Karu, Armilda ja Salme	7,1	5	12,1
6	Järvamaa	Päinurme	Marting, Herta	7,0	5	12,0
7	Tartumaa	Alatskivi	Soovere, Adeele	6,9	5	11,9
8	Lääne	Palivere	Lindal, Salme	6,7	5	11,7
9	Sakala	Võhma	Raadik, Linda	8,7	3	11,7
10	Viru	Nõmmise	Renser, Nelli	6,7	5	11,7

Instruktorite aruannete kaudu kodutütarde töid analüüsisid selgub, et kodukaunistamise võistlustööd üldsummas on annud igati märkimisväärseid tulemusi: eluruumidest on kaotatud igasugune asjatu koli, seintelt mustad ja mittevajalised riided, hobuste riistad ja muud töövahendid, lagede alt, talade vahelt mitmesugused sinna juhtunud esemed, voodite alt mustad jalanõud, kummuteilt paberist lilled, millede asemele vaasidesse on ilmunud elusad lilled; laed ja seinad on lubjatud valgeks või viimased koguni kaetud tapeetidega, põrandaid on värvitud ja neid on kaetud koguni vaipadega, mööblit on korda seatud, köögid puhtaks tehtud ja sealt kaotatud solgipanged, koristamata sööginõud; kapid ja kapipealsed on seatud ilusasti korda; sahvris on nõud ja toiduained asetatud käepäraselt ja puhtalt, esikud on muutunud kenasti läbikäidavaiks, elamust on kaotatud kahjurid, õuedes ei vedele enam tühje nõusid, tööriistu, koli ja prahti ega pääse seal vabalt kõndima loomad kuni elumaja ukseni, elamut piiravad muruplatsid ilupuude ja -põõsastega, lillede ja korralike teedega j. m. Seega peame tunnustama, et kodukaunistamise võistlustöödega oleme oma kodukultuuri loomises astunud edasi kindla sammu, muidugi siis, kui saavutatud olukord jääb püsima, kontrollija ärajäämisega ei tule tagasilangust, vaid jätkatakse kodukorrashoidu sama innuga nagu võistlustööde ajal.

Mõistagi pole kõik eelloeteldust teostatud veel igas kodus ega ka iga võistlusest osavõtja kodutütregi kodus täiel määral. Kuid meil peab olema kannatus: ühe suvega ei suudeta teha imet. Aga mis tänavu jäi pooleli, seda jätkatakse järgmisil aastail. Tehtud tööst saavad eeskuju teised — nii teised kodutütred kui ka teised peretütred. Ja kus esimesel aastal jõuti kulutada kodukaunistamisele 2 kr., seal järgmisel aastal kulutatakse kindlasti rohkem. Aga me ei tohi unustada veel üht: möödunud suvi oli kodutütardele kodukaunistamisel esimeseks prooviaastaks. Nii nende korraldajail instruktorail kui ka kodutütardele puudusid paljud vajalised kogemused, mille tõttu nii mõnigi asi ei õnnestunud või teostati puudulikult. See aasta on aga meid kõiki õpetanud ja annud meile hulga kogemusi, mida võime rakendada järgmisel aastal, nagu kirjutab üks instruktor oma aruandes: „Oleme saanud vihma ja päikest, kuid eks neid mõlemaid kulu igale kasvavale olevusele, nii ka meile (instruktorile). Raskusi on olnud, neist on üle saadud ja need on ununenud. Meie töö juures selle suve jooksul on olnud aga ka palju ilusat ja meeldivat, palju lilli ja palju särasilmalisi tüdrukuid, ja see ei unune. Loodame, et me tuleval aastal oskame oma kogemuste varal nii mõndki asja teha paremini.“

Tartus, 10. nov. 1937.

J. PORT.

Jaago talu aed Võhmas, mille kaunistamisega võistles Linda Raadik Võhma rühmast, tulles 11,7 punktiga esimesele kohale Sakala ringkonnas

Iga viies eestlane on väliseestlane

Eestlased üle maailma pühitsevad Välis-Eesti päeva 27. novembril

Enamik päevi elus on küll harilikud, kuid üksnes niisugustega ei tule läbi. Igal inimesel, igal perekonnal, sugukonnal, vallal, kihelkonnal ja rahval seejärel on sünenud üksikuid päevi, mida kord aastas või ka pikemate ajavahemikkude tagant võidakse tähistada ja pühitseda erilisena.

Eestlastena oleme iga laadi pidutsemistes ja pühitsemistes tagasihoidlikumad, võib-olla isegi tuumamad kui on mõned teised rahvad, kuid iseseisvusega hoogu saanud eneseleidmine juba lubab ka meil nii mõndki päeva aastas märkida suurena, — ühise rahuldus- ja rõõmupäevana. Ja niisuguste seas üks, — see, mida pühitseme igal aastal novembrikuu viimisel laupäeval, — erineb teistest veelgi suuremana, nimelt selle poolest, et tema pühitsemine toimub mitte üksnes ülemaailses, vaid otse ülemaailmalises ulatuses. Selleks osutub väliseestlaste päev, — kõikide nende meie suguvendade-õdede päev, kes on paisatud saatuse tahtel oma kodumaalt eemale võõrsile. Aastast aastasse selle ühise koondumispäeva tähistamine üha süveneb ja juurdub kõikjale, kus eales liigub-elab eestlasi. Päeva pühitsevad väliseestlased ja nende koondised koosviibimistega igas maailmanurgas, ning päevale on omistanud väärilise tähtsuse viimastel aastatel ka kodumaa. Ka tänava korraldatakse ülemaailmalisel Välis-Eesti päeval 27. novembril aktusi Eesti koolides, tuletatakse meele väliseestlasi jumalateenistustel kirikutes, ning päeva eelõhtul, 26. novembril, Tallinna raadioringhääling annab edasi kava, milles kõneleb välisminister Fr. A. K. I., laulab Isamaaliidu segakoor jne.

Kuivõrd oluline ongi niisuguse päeva märkimine? Kas väliseestlaste päev lõppeks siiski pole vaid üks neid kunstlikke üritusi, milliseid kuulnud-nähtud ka

varem, — mis vaid asjaomaste ringide (käesoleval juhul Välis-Eesti Ühingu) algatusel ja õhutusel algul küll püsivad mõne aja, kuid siis tarbetuina, liigsetena, ometi vajuivad unarusse? Kodanik, kes nende küsimuste kallal varem pole juurelnud, kuid kellele tavajärgne umbusk ja ettevaatlikkus sellaseid mõtteid siiski pähe surub, leiab vastuse oma kahtlustele eelkõige arvudest. Sest kuigi nii mõnegi riigi rahvaloendustes eestlaste arvu üldse ei esine, või jälle on vastavad kokkuvõtted mitmesugustel põhjustel ebatäpsed, võib siiski ka tagasihoidlikemate arvutuste põhjal nende meie suguvendade-õdede arvu, kes elavad väljaspool Eesti piire, tuletada üldsummas vähemasti veerandmiljonile. Ja see on juba hulk, kelle olemasolule me lihtsalt ei saa suhtuda ükskõikseks.

Mõnelt poolt võidakse küll tulla väitega, et enamik väliseestlasi asub Venes, ja kuna kuni praeguseni kestnud poliitilised olud nendega paremat ühendusepidamist ei võimalda nii-kui-nii, siis pole ka Välis-Eesti liikumisel üldse palju mõtet. Tõsi, hinnetest väliseestlaste arvu kohta üksikutes maades näeme, et Nõukogude Venes eestlasi praegu elab 156.000, s. o. kaugelt üle poole kõigist väliseestlastest (eestlasi Põhja-Ameerikas elab umb. 50.000—60.000, väljaspool Eestit Euroopas kuni 10.000, neist 7011 Lätis, Lõuna-Ameerikas 4000, Austraalias 3000, Aafrikas 200, Kauge-Ida riikides 200 jne.), aga pole sugugi võimatu, et olud muutuvad ja Kodu-Eesti tugevnedes Venegi eestlaste rehabiliteerimine ja isegi repatrieerimine teostub. Miks ei tohiks me seni korrastada omi ridu ka mujal?

Kui aga mõni meist tahaks asuda seisukohale, et väljarändajad enamikus on vaid saast ja kõnts, kellele ei tuleks arvestada, siis võib sellele küll rahulikult lausuda, et tegelikult see

küll nii ei ole, — et palju saasta ja kõntsa kõikjal püsib ka kodus paigal. Kui üldse eeldada, et eesti rahvas kunagi saab suureks, siis seejuures tuleks ka arvestada, et ta võib selleks saada eeskätt vaid oma inimmaterjali väärtusega ning et seda saab kasvatada vaid õppimisega, õppimisega mitte ainult sellel käelajusel eluväljal, mida päevast päeva paigal-püsimisel võimaldab sünnipärase ümbruse silmaring. Pealegi võime väliseestlasteks liigitada mitte üksnes neid, kes kodumaalt lahkuvad jäävalt võõrsile asumise mõttega, vaid ka edasi-õppijaid välismaa õppeasutustes jne., kelle eemalolek

New Yorgi Eesti Haridusseltsi rahvatantsu ja laulu grupp Prospect pargis New Yorgis

Eesti kooli kasvandikud Sidneys Austraalias

eriti siis, kui nad õpivad omal käel, paratamatult samuti vältab aastaid. Ning tõendusena, et kogemustega, võimelisel väliseestlasele Eestis enda maksmapanekuks ka praegu leidub väljavaateid, toogem siinkohal meie tuntud publitsisti Ed. Laamani iseloomustus ühest meie suurimast nõrkusest, nagu ta sellest kirjutas äsja „Tänapäevas“:

„Tõepoolest — see on meie üldine selektsiooni puudus, miks meie haritlastegi tipud majanduslikel põhjusil ei saa anduda oma ülesannetele nii nagu vaja oleks. Neid ülesandeid ei peeta veel nii tähtsaks. Kui üht käperdist peetakse samas ametis, kus kvalifitseeritud töötajadugi, siis on ilmne: sel ühiskonnal puuduvad alles mõõdupuud nende jaoks. Ta ei oska veel vahet teha, mis on kõrgelt hinnatav ja mis mitte, sellepärast ajab ta läbi mingisuguste keskmiste umbkaudsete normidega, liigub alles poolpimedikus, kus „kõik kassid on hallid.“

Teiselt poolt, kui aga väljarändajaid tõesti kunagi lahkubki kodumaalt kergemeelselt, elu valemimõistjaina, viies kaasa või jättes enesest kibestustundeid, kõigi kehtivate nuhtlusseaduste loal ka siin ometi tohiks ikkagi ülla kõne alla lunastusmoment, ning mitte üksnes teises ja kolmandas põlves, vaid juba iga häälinu ja eksinu elupäevil. Pealegi tasuks vististi arvestada ka seda, et lahkuminekutel tihti jäävad eksijad paigale, — et eemaldujateks osutuvad ka „õiged“, kellel, nagu öeldakse, „närvid ei pidanud vastu“.

Majandusolude paranedes väljarändamine Eestist praegu ongi vaibumas, aga, kui peaks jälle tulema nappus nii ainelisest kui ka vaimsest sideainest, mis kogu rahvast kitsiks kokku, ta võib paisuda uuesti. Ainult viimase kümne aasta kestes on väljarändamine Eestist viinud kaugele üle kümne tuhande inimese ja viib, ehkki väheneva hooga, kuni tuhat inimest aastas

veelgi. Tohiks olla ilmne, et siin ei mõjuks mingid tõkestamisega ametlikud keelud, — küll aga oleks abi olukorra loomisest, milles korraliku tasuvusega tööd-tegevust jatkaks alati kõigile ja milles enam ei osutuks tarviliseks ühegi, ka väikeste võimetega, eestlase asendamine imporditud, odavate, kuid küsitava väärtusega välismaalastega.

Õnneks nähtub viimastel aegadel ka hoogsamat tagasirändamist, kuid muidugi mitte määralt, mis suudaks rahuldada Eesti majanduse

forsseeritud industrialiseerimisprotsessi. Välismaal jõukamale järjele jõudnud eestlaste poolt on viimastel aastatel toodud kaasa miljoneid kroone, kuid seevastu vaid üksikutele juhtudel riik on pidanud kulutama võõrsil hättajäänute abistamiseks ja tagasitoomiseks.

Kokku võttes võib vaid täies tõsiduses rõhutada seda, otseselt nähtamatut, kuid siiski oluliselt suurt tähtsust, mis on Välis-Eesti liikumisel nii mõnegi väliseestlase poolt otse nägemuslikult, otse vääramatu selgusega ettenähtava Ühis-Eesti, — Tuleviku-Eesti loomise suunas. „Isamaa, sa oled kui tervis, — ainult see oskab sind hinnata, kes su on kaotanud...“ tsiteerib ka uusimas „Välis-Eesti“ kuukirja numbris Välis-Eesti päeva puhul üks eemalviibijaist poola kuulsat kirjanikku Mickievicz'it, kes suri maapaos, ning paneb tema lause oma kirjutuse pealkirjaks. Välis-Eesti ühingu töö, mida nende ridade kirjutajal on olnud võimalus jälgida pidevamalt, rajanebki peamiselt vaid sellele ennastalgavusele sentimentaalsusele, millest näib pakitsevat nii mõnegi välis-eestlase süda, millest ta otsekui ammutaks kogu oma jõu ja elujulguse. Meie, kodumaal viibijad, tihti seda ei mõista või näeme liialdusena. Aga kuna iga teadlik kodanik ka ratsionalistlikult seisukohalt tervitab ja toetab näit. sellastki, hoopis efemeersemat üritust ja asjandust, nagu on hõimuliikumine, siis küll iga meie lähem: ja otsene suguvendõde, kes praegu oma päevi veedab kuski kaugemate laiuskraadide all, peaks meile osutama otse äraarvatult väärtuslikuks ja kalliks. Ainult kõige tihedamas vastastikusel ühtekuuluvuses, kõikide rahva poegade ja tütarde kaasatõmbamises saame ehitada selle Eesti, mille võiksime rahuldustundes parandada edasiehitamiseks oma lastele. Selleks ka igale kodueestlasele iga Välis-Eesti päev saab olla vaid Suur-Eesti päevaks.

Alfred Tamm

Vilepill koerputkest.

Suvel võime valmistada meil igal pool leiduva koerputke tüvest vile, mille eluiga on küll lühike, kuid millega kiiresti improviseeritud orkestris on siiski võimalik kaasa mängida. Lõikame tüvest putke viltu lõikega ja samasuguselt eemaldame tema ladva. Saame tüvekese, mille mõlemad otsad on viltu lõigatud. Ülemisse otsa, 1—2 sm otsast, lõikame väikese ovaalse pilu. (Joon. nr. 20.) Kui nüüd vile ülemine ots võtta suhu, alumine sulgeda sõrmega, keele ots torgata toru ülemisse otsa just pilu kohale, siis puhudes saame hääle, mis tuleb meele fagotti. Vile esiküljele lõikame 3—4 auku (sõrmelist). See instrument häälestatakse orkestrile samuti kui roopill, toru lühendamisega.

Häälelised instrumendid.

Võib valmistada instrumente, mille juures heli tekitajaks on mängija enese hääl. Instrument ainult moonutab hääle tämbrit, tehes selle sarnaseks mingile teatud muusikariistale, näiteks viiulile, tsellole jne. Kuna need instrumendid ei suuda sünnitada ise soovitud toone, ei saa neid muidugi kasutada laulude õppimisel, aga orkestris võivad nad hästi asendada puuduvaid toone.

Kammid.

Selleks instrumendiks ei ole muud tarvis kui naiste kõverat või meeste sirget kammi ja tükikest paberit. „Meeshälle“ tarvis on vajaline harvade, „naishälle“ tarvis tihedate piidega kamm. Kammi suurus ei ole tähtis, paber olgu umbes 5 sm lai ja 7 sm pikk. Instrumendi tegevusse rakendamine sünnib järgmiselt. Paneme paberi piki kammi ja asetame kammi tihedasti vastu huuli, mis on sellases asendis nagu kavatsesime hakata vilistama. Paber jääb huulte ja kammi vahele nagu voodriks. Kui nüüd laulda mõnd laulukest, arusaadavalt ilma sõnadeta, hakkab paber värisema ja värisemine annab helile sellase värvingu, et kaudselt võib kujutada ette viiuli mängu. On „kunstnikke“, kes oskavad teha sellast häält kammi abil, et eemalt on raske eraldada seda viiuli või tsello mängust. Selleks, et õigesti mängida kammil, on tarvis muidugi teada peast viisi.

Suur ja väike truba.

Improviseeritud orkestris võivad olla ka „puhkpillid“. Nende hääl on küllaltki kõva ja isegi veidi põrisev. Orkestri tarvis on trubad: väikesed tenoriks ja suured bassiks.

Suur truba tehakse nii. Võtke nelinurkne tükk kartongi, pikkusega 35 sm, lausega 29 sm. Võib tarvitada ka paksu paberit (aleksander-paber) või ka kirjutuspaberit. Kartongi niisutage vähese veega, et oléks hõlpus koolutada, ja rullige ta käsivarrejäméduse nua ümber. Siis kleebime ääred kinni, võtame nua välja ja kleebime saadud toru pealt õhukese paberiga üle. Aleksander-paberi tarvitamisel mähime paberit ümber nua paar-kolm korda, kirjutuspaberi tarvitamisel 6—8 korda — kogu aeg liimiga kinni kleepides. Toru küljesse, 9 sm kaugusele otsast, lõikame väikese ovaalse ava, umbes samas suuruses kui on huuled. Lahtised toru otsad kleebime pergamentist, vahapaberist või maispa-

berist tehtud katetega. Katted tuleb hästi peale pingutada, neis ei tohi olla kortse. Kui katted valmistatakse pergamentist, siis tuleb paberit enne niisutada, kuivades tõmbub kate ise ilusasti sirgu. Vaha- või maispaber tõmmatakse pinguli traadist rõnga abil, mis tihedasti torule tõmmatakse. (Joon. nr. 21.) Väike truba tehakse samasuguselt, kartongi mõõdud on järgmised: pikkus 13 sm, laius 9 sm, nua jamedus 3—5 sm. Mängimise juures asetame toru avaga tihedasti huultele, mis on veidi välja sirutatud, nii et huuled läheksid veidi avasse. Selle järele hakkame laulma mingit viisi. Saame küllalt tugeva ja põriseva hääle, mis orkestri koosseisus on väga meeldiv.

Löökpillid.

Väikese trummi võib valmistada igast puu-, savivõi raudanumast, kattes need pealt naha või paksu pergamentiga. Kõige paremini õnnestub see, kui valmistame trummi savipotist ja tükist õhukesest nahast. Nahk tuleb enne potile tõmbamist hästi niisutada ja selle järele nii tugevasti kui võimalik traadi abil potile pingutada. Traadi otsad keerame näpistangidega sõlme. (Joon. nr. 22.)

Nahk tuleb potile tõmmata nii, et ei jääks volte. Kui nüüd nahka soojas toas kuivatada, tõmbub ta kõvasti pinguli ja temale lüües saame tugeva hääle. Kui pott on kaetud pergamentiga, peab pingutamise juures olema ettevaatlik, et paber ei rebeneks.

Lusikad.

Asetame kaks harilikku puulusikat varrega paremasse kätte, nii et nende kumerused oleksid pöördud üksteise poole. Esimese lusika võtame nimetissõrme ja keskmise sõrme vahele, teise väikese ja nimetissõrme vahele. Kui nüüd kiiresti ja järsult raputada käega, löövad lusikad üksteisele ja annavad kuiva, klõpsuva heli. Teatava harjutamise järele on võimalik saavutada väga mitmekesist põinat.

Triangel.

Keerame sõrmejäméduse ümarguse raudlati kahekorra ja riputame ta selleks painutatud kõrvu pidi nõõri otsa. Kui sellele lüüa raudpulgakestega, saame ilusa, kõva ja kõlava heli. (Joon. 23.)

Raud tuleb painutada täpselt ja võrdkülgsest, sellest oleneb heli väärtus. Kui ei ole saada raudlatti, võib seda asendada ka mõni teine nõõri otsa riputatud raudasi. Tuleb ainult välja valida ese, mis kõlab paremini. Hästi heliseb suur taotud sepanael, mis on peadpidi üles riputatud. Kuid võivad olla ka igasugused muud esemed — ukse link, raudaasad jne.

Need instrumendid annavad ainult siis meeldiva kõla, kui neil ei ole roostet. Enne nende ülesriputamist tuleb neid puhastada peenedatud telliskiviga.

Üldiselt võime meid ümbritsevate asjade hulgast hea leidlikkuse juures avastada igasuguseid käratgevaid instrumente, mis orkestrile palju elevust annavad.

Improviseeritud orkestri koosseisust.

Orkester võib koosneda tervikuna isevalmistatud instrumentidest, aga võib ka olla võimaluse korral täiendatud pärisinstrumentidega: löötpill, bajaan, akkor-

deon, mandoliin, gitarr jne. jne. Igal instrumendil on orkestris oma kindel ülesanne. Ksülofon võib kanda viisi, kuid võib kasutamist leida ka saateinstrumendina. Selle juures on tarvis kaht mängijat — üks mängib madalalil toonel (saateks), teine kõrgetel (viis).

Pudelpill võib viisi kanda ainult siis, kui on tarviline suur kõlavus. Tasastel kohtadel pudelil ei või mängida, sest tema kõla lämmataks teised mänguriistad.

Klaasidest instrumendiga võib mängida ka tasaseid kohti, tema hääli ei ole nii tugev ja terav, et segaks teisi. Ka tema võib olla viisikandvaks mänguriistaks.

Kartongist ja kividest valmistatud instrumente orkestris kasutada ei saa; esimene kõlab liig tasaselt, teine on aga kandmiseks ühest kohast teise ebapraktiline ja õrn.

Metallofon kannab ka viisi, eriti hea on ta vaiksetel kohtadel ja seal, kus viis ei ole eriti liikuv.

Tooliviul, peenikese metallkeelega, on eranditult viisi kandmiseks. Saateks ja bassideks võib valmistada mõned tooliviulid gitarri-bassidega. Säärased instrumendid tõstavad määratud orkestri väärtust, kuna nende valmistamine on vaid mõne minuti töö.

Pöiepill asendab hästi tšellot ja ta peaks olema igas orkestris, kui hea viisi kandev kui ka saateinstrument.

Puhkpillid — Paani-viled, vilepill ja roopill — on viisi kandmiseks, kuna bassid on saateks.

Häälised instrumendid (kammi jne.) kõlbavad ka viisi kandmiseks, samuti saateks. „Naishääli“ võib mängida 2—3-es hääles viisi kandmiseks, kuna „meeshääled“ oleksid saateks.

Löökpillid on muidugi ainult viisi saateks.

Improviseeritud orkestreid koostada võib muidugi mitmet viisi. Orkestri kõlavus muidugi suureneb tunduvalt, kui lisaks omavalmistatud pillidele õnnestub saada ka pärismuusikariistu. Improviseeritud orkestri nõrkadeks kohtadeks on bass ja akkompañement, seepärast on tähtis saada orkestri koosseisu instrumente nagu klaver, bajaan, akkordeon, lööts, gitarr. Balaika, mandoliin ja dombra annavad arusaadavalt palju orkestrile musikaalsest küljest, aga orkester ei võida sellest midagi, isegi tugevaks muutunud meloodia tõttu on saade veel nõrgem, veel tuhmim. Peale täisorkestrite võib improviseeritud muusikariistadest koostada duette, triosid, kvartette jne.

Sääraste väikeste ansamblite juures on tingimata vajalik pärismuusikariist — akkordeon, löötspill, gitarr. Väga hästi kõlab trio: ksülofon, pudelpill ja klaver, akkordeon või gitarr. Halvasti ei kõla ka duett ksülofonist või pudelitest klaveri või gitarri. Väga ilusti kõlab Paani-vile gitarri saatel, eriti hästi kõlavad selles koosseisus ühehäälsed, venivad, laulvad meloodiad.

Kuidas õppida muusikapalu?

On iseenesest arusaadav, et muusikapalade õppimine improviseeritud orkestris ainult kõrva kuulmise järele on niisama ebatasuv kui teisteski orkestrites. See võtaks esiteks liig palju aega, teiseks säärase õppimise meetodi juures ei või kunagi kindel olla, et kõik mängiksid õieti.

Kõige parem on muidugi, et kõik mängijad mängiksid noodist. Säärasel juhul oleks orkestrijuhi ees partituur, mängijate ees aga igaühel oma noodipartii — seejuures on juhil igal ajal võimalik jälgida tüki täpset mängimist.

Harilikult on väga raske saada tervet orkestri koosseisu, kes oleks noodiasjandusega täpselt kursis, eriti nooremis rühmitusis. Seepärast võib, vähimalt esimestel mänguperioodidel, kasutada muusikapartiisid, mis on kirjutatud numbri-või, veel parem, noodi-numbrisüsteemis. Need süsteemid on niivõrd lihtsad, et igaüks vähimalt poole tunni jooksul asjaga on kursis. Aga ikkagi tuleb püüda orkestri edu ja kasvamise huvides selleni, et kõik mängijad mängiksid noodi järele.

Klaveri klaviatuur.

Omatehtud instrumentide häälestamiseks peab okama klaveril üles otsida do — nr. 1, millest algab iga instrumendi häälestamine; järgmised toonid on juba kergemad leida.

Klaveri klaviatuur koosneb valgetest ja mustadest klahvidest (vaata joon. nr. 1). Valged klahvid lähevad järjest, ilma vahedeta, aga mustad on asetatud gruppidega 2- ja 3-kaupa. See valge klahv, mis asetseb kahest mustast klahvist koosnevast grupist vasakul pool, annab alati —do. Kui vaatame klaviatuuri joonisele, siis näeme, et -do-sid on klaveril mitu. Nad erinevad üksteisest heli kõrgusega ja seisavad üksteisest 7 klahvi vahe kaugusel. Instrumentide häälestamist ei saa alata ükskõik missugusest do-st. Peab üles otsima do n-n teisest oktaavist. See do on keskpaiga ligidal, joonisel täh. nr. 1-ga. Järgmised toonid, mida on tarvis häälestamisel, lähevad kõik nr. 1 paremale. Pärast nr. 7 si-d tuleb jälle do, aga nr. 7 do, selle järele nr. 9 re jne.

Toonid lähevad edasi samas järjekorras, kuid juba oktaav kõrgemalt. Samuti lähevad ka do nr. 1-st vasakule toonid, aga vastupidises järjekorras: nr. 1 do-st vasakule on si, siis la jne.

Numbrisüsteemi juures asja lihtsustamiseks märgitakse toonid numbriga 1—7-ni. Kuna aga pärast si nr. 1 rida uuesti samas järjekorras algab, siis märgitakse do nr. 8 asemel do nr. 1, re nr. 9 asemel re nr. 2, aga numbri kohale tehakse väike ristike. Samasuguselt toimitakse madalamate toonidega kui do nr. 1, aga ristike asetatakse siis numbri alla. Mustad klahvid tähendavad pooltoone, mida nootides tähendatakse eriliste noodi kõrgendamise või alandamise märkidega — dieesidega ja bemollidega.

Diees tähendatakse märgiga # ja see tähendab, et see toon on kõrgendatud poole tooni võrra, aga bemoll märgitakse b ja tähendab, et toon on alandatud poole tooni võrra. Niiviisi võib pooltoon olla kõrgendatud võrreldes eelmisega (näit. do#) või alandatud järgmisest (näit. re b). Seepärast ongi igal mustal klahvil kahekordne tähendus — do re fa jne.

re, mi, sol jne.

Musta klahvi number moodustatakse nende valgete klahvide numbrist, mille vahel ta asub.

Ristikestel, mis märgitakse pooltoonide alla või peale, on samasugune tähendus nagu täistoonidelgi (tuleb võtta oktaav üles või alla).

Lõpuks toome paar näitlikku orkestri koosseisu.

Suur koosseis.

- 2 vilepilli;
- 2 Paani-vilet (puust või klaasist);
- 1 vilepill koerputkest;
- 4 saate-puhkpilli;
- 2 bass-puhkpilli;
- 1 ksülofon;
- 1 pudelpill;
- (1 instrument teeklaasist);
- (2 metallofoni);
- 2 tooliviulit (1 kõrgem, 1 bass-keelega);
- 2 pöiepilli;
- 2 kammi (naishääled);
- 2 kammi (meeshääled);
- 1—2 väikest truba;
- 2 suurt truba;
- 2 löökpilli (trumm, lusikad, trianglel).
- Kokku 24—30 mängijat.
- Klambrites tähendatud instrumendid võivad olla, aga nad ei ole hädavajalised.

Keskmine koosseis.

- 1 vilepill;
- 1 Paani-vile (klaas või puu);
- 2—3 saatvat puhkpilli;
- 1 bass-puhkpill;

1 ksillofon;
 1 pudelpill;
 1 tooliviivul (parem bass-keelega);
 1 põiepill;
 2 kammi (1 mees-, 1 naishääl);
 1 suur truba;
 1 löökpill.
 Kokku 12—14 mängijat.

Väike koosseis.

(1 Paani-vile);
 1 bass-puhkpill;
 1 ksillofon;
 1 pudelpill;
 2 kammi (1 mees-, 1 naishääl);
 1 suur truba;
 1 löökpill.
 Kokku 7—8 mängijat.

Lõpuks peab tähendama, et orkestri organiseerimine ja mängu tase oleneb ikkagi peamiselt juhust. Kui leidub rühmituses hea muusikamees, siis võib ka tagatud olla mängijate koostöö ja väljaõpe.

Meil on juba mõni aasta loodud okariinide ja teisi orkestreid üksuste juure, aga omavalmistatud instrumentidest orkestrid annavad igale üksusele palju suuremaid võimalusi. Need on kergesti kättesaadavad, võimaldavad tööle rakendada ka võrdlemisi vähemusikaalseid noori, sealjuures pakuvad küllalt lõbusat ajaviidet ja lõbustavad laagri lõkkeõhtuid. Peab vaid omama tarvilisel määral improviseerimise annet. Meil on veel palju rahvapille, mis võiksid leida kasutamist neis orkestrites. Seepärast — k ä e d k ü l g e, ja eelolevaks laagriperioodiks igale rühmale oma orkester.

„Muusikalisi meelelahutusi noortele“ artikli parandused.

„Kaitse Kodu!“ nr. 18 ilmunud kirjutusse „Muusikalisi meelelahutusi noortele“ on eksikombel sattunud vead:

Lhk. 572, II veerg, 25. rida — numbertoon, peab olema kammertoon (helihark).

Lhk. 573, I veerg, 4.—5. rida — do või re, peab olema do †† või re b.

Lhk. 575, II veerg, 27. rida alt — viiulile, peab olema tsellole.

Korrespondentslaskevõistlused Poola Küttide Liiduga

Laskevõistlused Eesti Kaitseliidu ja Poola Küttide Liidu vahel on peetud korrespondentsi teel alates 1931. aastast igal aastal. Esimesel aastal, s. o. 1931. a., võisteldi ühel alal — sõjapüssist laskmises, ja osavõtjaid mõlemal poolel oli 30 laskurit. 1932. a. kuni 1936. a., viimane kaasa arvatud, võisteldi peale sõjapüssi veel väikesekaliibrilisest püssist laskmises, kusjuures 1934., 1935. ja 1936. aastal oli sõjapüssiks võetud sõjatäpsuspüss. Neil aastail võistles igal alal mõlemal poolel 12 laskurit. Kummastki relvast lasti kolmes asendis à 10 lasku.

Käesoleval aastal Poola Küttide Liidu peakomandandi ettepanekul täiskaliibriliseks püssiks võeti muutmata sõjapüss. Lasti kolmes asendis 300 m kauguselt 60 lasku (igas asendis 20 lasku) rahvusvahelise 10-ringilise märgi pihta. Mõlemal poolel võistles 12 laskurit.

Väikesekaliibrilisest püssist laskmises jäi relvaks edasi väikesekaliibriline eripüss, kuid laskude arv suurendati 30 60-neni (igas asendis 20 lasku).

Käesoleval aastal peetud korrespondentslaskevõistlused olid seega järjekorras seitsmendad.

Kaitseliidu meeskond võistles 28. ja 29. augustil, s. o. ülemaaliste Kaitseliidu laskemeistervõistluste ajal, kuna Poola kütid võistlesid 2. ja 3. oktoobril s. a. Vilnos.

Laskevõistluste tulemused olid:

Täiskaliibrilisest püssist laskmisel tuli I kohale Eesti meeskond 5909 silmaga, koosseisus:

1. Liivik, August — 535 silma (lam. — 191, püsti — 167 ja põlvelt — 177 silma); 2. Prikko, Erich — 519 silma (lamades — 183, püsti — 161, põlvelt — 175 silma); 3. Jürgens, Karl — 515 silma (lam. — 181 s., püsti — 155 s. ja põlvelt — 179 silma); 4. Rikand, Endel — 506 silma (lam. — 173 s., püsti — 173 ja

põlvelt — 160 silma); 5. Kübar, Karl — 497 silma (lam. — 177 s., püsti — 158 s. ja põlv. — 162 silma); 6. Mälgi, Eduard — 493 silma (lam. — 183 s., püsti — 143 s. ja põlvelt — 167 silma); 7. Silber, Heinrich — 489 silma (lam. — 172 s., püsti — 151 s. ja põlvelt — 166 s.); 8) Mänd, Aleksander — 489 silma (lam. — 171 s., püsti — 149 s. ja põlvelt — 169 silma); 9. Rull, Ernst — 486 silma (lamades — 170 s., püsti — 153 s. ja põlvelt — 163 silma); 10. Teder, Arnold — 483 silma (lam. — 181 s., püsti — 145 s. ja põlvelt — 157 silma); 11. Kuusk, Edgar — 472 silma (lam. — 178 s., püsti — 134 s. ja põlvelt — 160 silma, ja 12. Kukk, Karl — 425 silma (lam. — 146 s., püsti — 138 s. ja põlvelt — 141 silma).

II kohale täiskaliibrilisest püssist laskmises tuli Poola Küttide Liidu meeskond 5667 silmaga, koosseisus: 1. Wrzosck — 507 silma (lam. — 180 s., püsti — 150 s. ja põlvelt — 177 s.); 2. Matuszak — 496 silma (lam. — 172 s., püsti — 157 s. ja põlvelt — 167 silma); 3. Vasilevski — 483 silma (lam. — 176 s., püsti — 150 s. ja põlvelt — 157 silma); 4. Savicki — 480 silma (lam. — 171 s., püsti — 147 s., põlvelt — 162 s.); 5. Stavarz, Stanislav — 477 silma (lam. — 173 s., püsti — 150 s. ja põlvelt — 154 s.); 6. Malik — 473 silma (lam. — 167 s., püsti — 139 s. ja põlvelt — 167 s.); 7. Kozlovski — 472 silma (lam. — 187 s., püsti — 121 s., põlvelt — 165 silma); 8. Brodala — 465 silma (lam. — 162 s., püsti — 135 s. ja põlv. — 168 silma); 9. Stavarz, Aleksander — 462 silma (lam. — 176 s., püsti — 121 s. ja põlvelt — 165 silma); 10. Rachval — 458 s. (lam. — 169 s., püsti — 126 s. ja põlvelt — 163 s.); 11. Jurek — 453 silma (lam. — 170 s., püsti — 137 s. ja põlvelt — 146 s.) ja 12. Vojtovicz — 441 silma (lam. — 168 s., püsti — 127 s. ja põlvelt — 146 silma).

Edu seega Kaitseliidu meeskonnal 242 silma.

Kui võrrelda meeskondade saavutusi asendite jär-
gi, näeme:

Eesti meeskond saavutas lamades — 2106 s.,
püsti — 1827 s., põlvelt — 1976 s.

Poola meeskond saavutas lamades — 2071 s.,
püsti — 1660 s., põlvelt — 1936 s.

Edupunkte asendite kohta Kaitseliidu meeskond
saavutas: lamades — 35 silma, püsti — 167 silma ja
põlvelt — 40 silma

Väikekaliibrisest püssist laskmises tuli I kohale
Kaitseliidu meeskond — 6775 silmaga, koosseisus: 1.
Kübar, Karl — 580 silma (lamades — 199 s., püsti —
188 s., põlvelt — 193 s.); 2) Liivik, August — 575 s.
(lam. — 200 s., püsti — 183 s., põlvelt — 192 s.); 3.
Rikand, Endel — 575 silma (lam. — 197 s., püsti —
187 s., põlvelt — 191 s.); 4. Pringi, Valdik — 570 s.
(lam. — 199 s., püsti — 183 s., põlvelt — 188 silma);
5. Jürgens, Karl — 569 silma (lam. — 197 s., püsti —
180 s., põlvelt — 192 silma); 6. Rull, Ernst — 567 s.
(lam. — 199 s., püsti — 176 s. ja põlvelt — 192 silma);
7. Prison, Johannes — 567 silma (lamades — 194 s.,
püsti — 182 s., põlvelt — 191 s.); 8. Silber, Heinrich
— 561 silma (lam. — 197 s., püsti — 182 ja põlvelt
— 182 s.); 9. Treier, Arnold — 559 silma (lam. —
193 s., püsti — 181 s., põlvelt — 185 s.); 10. Pürn,
Johannes — 556 silma (lam. — 192 s., püsti — 175,
põlvelt — 189 s.); 11. Mälgi, Eduard — 550 silma
(lam. — 199 s., püsti — 167 s., põlvelt — 184 s.) ja
12. Eha, Nikolai — 546 silma (lam. — 194 s., püsti
— 166 s., põlvelt — 186 silma).

Poola Küttide Liidu meeskond tuli II kohale
6549 silmaga, koosseisus:

1. Matuszak, Andrzej — 569 silma (lam. — 196 s.,
püsti — 183 s., põlvelt — 190 s.); 2. Kaermanovic,
Pavel — 560 silma (lam. — 196 s., püsti — 179 s.,
põlvelt — 185 s.); 3. Vachovicz, Boleslav — 553 silma
(lam. — 189 silma, püsti — 178 s., põlvelt — 186 s.);
4. Bitner, Vitold — 552 silma (lam. — 194 s., püsti
— 176 s., põlvelt — 182 s.); 5. Stavarz, Stanislav —
551 silma (lam. — 197 s., püsti — 164 s., põlvelt —
190 s.); 6. Kosochiejki, Eduard — 549 silma (lamades
— 195 s., püsti — 172 s., põlvelt — 182 s.); 7. Rutecki,
Edmund — 545 silma (lam. — 197 silma, püsti —
181 s., põlvelt — 167 silma); 8. Paprocki, Karol —
545 silma (lam. — 191 s., püsti — 166 s., põlvelt —
188 s.); 9. Vrzosek, Jan — 542 silma (lam. 189 s.,
püsti — 164 s., põlvelt — 189 s.); 10. Dudo, Piotr —
539 silma (lam. — 193 s., püsti — 171 s., põlvelt —
175 s.); 11. Stavarz, Aleksander — 529 silma (lam.
188 s., püsti — 154 s., põlvelt — 187 s.) ja 12. Jab-
lonski, Jan — 515 silma (lam. — 185 s., püsti — 161 s.,
põlvelt — 169 silma).

Väikekaliibrilisest püssist laskmises võitis Kaitse-
liidu meeskond Poola Küttide Liitu 226 silmaga.

Üksikasendite kohta meeskonnad saavutasid:

Eesti meeskond lamades 2360 silma, püsti 2150
silma ja põlvelt 2265 silma. Poola meeskond lama-
des 2310 silma, püsti 2049 silma ja põlvelt 2190 silma.
Asendite järgi Kaitseliidu meeskonna edu: lamades
50 silma, püsti 101 ja põlvelt 75 silma. Allpool on too-
dud mõlema maa meeskondade kõigi laskevõistluste
tulemused:

Mis aastal võisteldi	Võistlusalad	Tulemused silmades		Edusilmi		Märkused
		Eesti meesk.	Poola meesk.	Eesti meesk.	Poola meesk.	
1931. a.	Sõjapüssist laskmises	6212	4304	1908	—	mõlemal poolel võistles 30 laskurit
1932. a.	Sõjapüssist laskmises	2545	2263	282	—	mõl. pool. kummalgi alal võistles 12 laskurit
	V.-kal. püssist laskmises	3125	3002	123	—	
1933. a.	Sõjapüssist laskmises	2618	2485	133	—	— do —
	V.-kal. püssist laskmises	3095	6210	—	155	
1934. a.	Sõjapüssist laskmises	3031	2951	80	—	— do —
	V.-kal. püssist laskmises	3238	3126	112	—	
1935. a.	Sõjapüssist laskmises	3053	2879	174	—	— do —
	V.-kal. püssist laskmises	3277	3206	71	—	
1936. a.	Sõjapüssist laskmises	3133	2998	135	—	— do —
	V.-kal. püssist laskmises	3317	3303	14	—	
1937. a.	Sõjapüssist laskmises	5909	5667	242	—	— do —
	V.-kal. püssist laskmises	6775	6549	226	—	

Kaitseliidu meeskond, tulles mõlemal alal eraldi
esikohale, võitis Poola Küttide Liidu peakomandandi
poolt välja pandud rändauhinna esimest korda. (Möö-
dunud aastal Kaitseliit, olles võitnud mõlema ala auhin-
nad kolm korda järjest — omandas väljapandud auhin-
nad lõplikult.)

Kaitseliidu ülema rändauhinna parimale laskurile
sõjapüssist võitis Liivik, August — 535 silmaga. Kuna
auhinna lõplikuks omandamiseks seda tuli võita kaks
aastat järgemööda või 3 korda vaheldumisi, siis läheb
auhind A. Liivikule jäävaks omanduseks kui läinud
aasta võitjale samast relvast.

Kaitseliidu ülema rändauhinna parimale väike-
kaliibrilise püssi laskurile võitis Kübar, Karl — 580 sil-
maga esimest korda. Auhinna lõplikuks omandamiseks

tuleb seda võita 2 korda järgemööda või 3 korda
vaheldumisi. Auhinda on senini võitnud 1932. a. Sil-
ber, Heinrich — 278 silmaga; 1933. a. Matuszak,
Andrzej, Poola Küttide Liidust — 280 silmaga; 1934. a.
Pürn, Johannes — 281 silmaga; 1935. a. Rull, Ernst —
284 silmaga ja 1936. a. Liivik, August — 286 silmaga.

Pealeselle omandavad individuaalauhinnad Eesti
Kaitseliidu meeskonna parim sõjapüssilaskur, Liivik,
August, ja väikesekaliibrilise püssi meeskonna parim
— Kübar, Karl.

Eesti Kaitseliidu ülema individuaalauhinna oman-
das Poola Küttide Liidu parim sõjaväepüssilaskur —
Vezosek — 507 silmaga ja parim v.-kal. püssi laskur —
Matuszak, Andrzej — 569 silmaga.

H. W.

Lamades-laskeasendi kätteõpetamine ja laskeharjutuse läbiviimine

(K. K. I nr. 25 järg)

ÕPPUSE II OSA.

Laskeharjutuste läbiviimine.

Jagan õpilased nelja gruppi. Iga grupp teostab ettenähtud õppetöö grupi juhi — abiinstruktori — juhtimisel. Grupid vahetuvad minu korraldusel.

I grupp:

Ettevalmistused laskeharjutuste teostamiseks:

1. Püsside korrastamine laskmiseks.
Kuivatatakse õlist raua õõs, lukk, lukukoda ja välisosad. Eriti tuleb kuivatada lae kael, et pääste-käsi lae kaela haaramisel ei libiseks lasu ajal. Suitsetatakse sihtimisvahendid. (Sihik ja kirp.)
2. Sihtimise kontrollimine nõelaparaadi abil:
Tingimused:
Märk: valge paber 0,5 mm läbimõõdulise sihtpunktiga.
Päästmiste arv: 10 tk.
Tabamuste hinnang:
hea — kui kõik tabamused on ühes punktis;
rahuldav — kui kõik tabamused mahuvad 1-mm raadiusega ringi;
nõrk — kui kõik tabamused ei mahu 1-mm raadiusega ringi.

3. Sihtimine ühes kukepäästmisega eelseisva laskeharjutuse tingimuste kohaselt tegelikule kaugusele.

Abiinstruktor

- a) kontrollib õpilase tegevust:
— püssi kõikumise vähendamisel;
— õige suuna leidmisel asendile;
— õige rihma pinge leidmisel.
- b) nõuab puhkust iga lasu eel ja täielist liikumist asendis;
- d) hindab õpilase asendi võtmist;
- e) hindab sihtimise täpsust ja päästmist alljärgnevalt:
— hea — kui 10 päästmist püsivad kõik musta südamiku piirides;
— rahuldav — kui 10-est päästmisest püsivad 6 musta südamiku piirides;
— nõrk — kui 10-est päästmisest vähem kui 6 musta püsivad musta südamiku piirides.

Töökorrad:

Abiinstruktor jaotab õpilased kolme ossa, andes igale osale ülesanded:

- a) 2 õpilast asuvad püsse korrastama laskmiseks.
- b) 2 õpilast asuvad sihtimist kontrollima nõelseadiseiga.
- d) 1 õpilasega asub abiinstruktor sihtimisharjutuste sooritamisele p. 3 kohaselt. Kui ühe õpilasega

on sooritatud ettenähtud tegevused, kutsub abiinstruktor nõelaparaadiga sihtimiselt uue õpilase, saates endise püsse korrastama. Püssi korrastamiselt läheb üks õpilane üle nõelaparaadiga sihtimisele jne., kuni kõik õpilased on sooritanud grupile ettenähtud töö.

Õppeabinõud:

- a) püssi puhastusvahendid: takud, kaltsud, puhastusvarras tselluloid- (puu-) katttega;
- b) plakatkiiri laskeharjutuste tingimustega, valged paberilehed sihtpunktidega, mille \emptyset on 0,5 mm.
Plakatkiirjad hüüdlausetega vajaliste võtete meeleletamiseks asendisse asumisel:
 1. „Liikumatus asendis annab rea kümneid!“
 2. „Puhka iga lasu järele!“
 3. „Kontrolli asendi suunda!“
 4. „Õige rihma pinge muudab üheksad kümneiks!“
- d) ortoskoop (küljelt jälgimiseks), 200 m 10-ringiline märkleht; plakatkiiri sihtimise ja päästmise täpsuse hinnangu määramiseks;
- e) 2 nõelseadist;
- g) märklehed nõelseadiseiga sihtimiseks (21 tk.).

II grupp.

Laskeharjutuse läbiviimine.

Instruktor selgitab laskeharjutuse tingimused õpilastele ja asub harjutuse teostamisele.

1. Laskeharjutuse tingimused:
— kaugus: 200 meetrit;
— märk: 200 meetri 10-ringiline KL märkleht;
— asend: lamades-käelt;
— laskude arv: 10 lasku kahes 5-lasulises seerias;
— näitamine: iga lasu järele; pärast esimese seeria laskmist tõuseb laskur püsti ja asub uuesti asendisse;
— Laskmise hindamine:
 - a) hea — silmade summa üle 80 silma,
 - b) rahuldav — silmade summa 60—80 silma,
 - d) nõrk — alla 60 silma.
2. Töökorrad:
 - a) Relvade ülevaatus enne laskmist ja laskemoona jagamine.
 - b) Miniatuur-märklehtede ja nõopnõelte jagamine ning selgitus nende käsitamiseks. (Iga õpilane saab miniatuur-märklehte, 5 punase ja 5 valge peaga nõopnõela, millega märgib min.-märklehele iga näidatud tabamuse. Harjutuse esimene osa märgitakse punaste nõopnõeltega ja harjutuse teine osa märgitakse valgete nõopnõeltega.)
 - d) Laskeasendisse asumine (abiinstruktor kontrollib iga õpilase asendit, parandades vead).

e) Laskeharjutuse esimese osa täitmine (5 lasku). Abiinstruktor jälgib tabamuste märkimist õpilaste poolt, selgitades vajaduse korral õpilase poolt laskmisel tehtavaid vigu ja andes nõu sihtpunkti muutmiseks, kui õpilane ei suuda, hoolimata tihedast kobarast, tabada märgi keset.

Iga õpilase kohta abiinstruktor teeb märkmeid tema puuduste ja heade külgede üle laskmisel ja saadab need pärast laskmise lõppu lasketulemuste uurimise grupi juhile.

g) Püstitõusmine ja uuesti asendisse asumine pärast laskeharjutuse esimese osa sooritamist. (Õpilased peavad veenduma tegelike näidete abil asendi liikumate vajaduses.)

h) Laskeharjutuse teise osa täitmine. (Kõik tegevused õpilaste ja õpetajate poolt on samad mis sama harjutuse esimese osa täitmisel. Tuleb nõuda, et sihtpunkt harjutuse teise osa täitmisel on sama, millega täideti harjutuse esimene osa. Sellega avaneb võimalus vaadelda asendi liigutamise (püstitõusmine) mõju lasketulemustele.)

i) Laskeharjutuse lõppedes iga õpilane tõmbab kohe pärast tulejoonelt lahkumist püssi raua õõne läbi kord kuiva lapiga ja selle järele õlitab raua õõne tugevasti jõhvharjaga. (Abiinstruktor juhib tähelepanu sellele, et üleliia paksult raua õõne õlitamise tagajärjel hakkab õli valguma mööda laesäärt alla, mis omakorda mõjutab halvavalt, nagu varem seletatud, laekaela haaramist.)

k) Kaasa võttes miniatuur-märklehti tabamuspiltidega ja grupi juhi märkmeid laskurite kohta lähevad õpilased lasketabamuste uurimise grupi juhi käsutusse.

Õppeabinõud:

- a) Plakatkirjad lasketingimustega;
Plakatkirjad mitmesuguste hüüdlausestega:
„Ükski lask mitte alla 8! Rahulikkus on täpse tabamuse alus! Mõtle ainult märgile, kirbule ja sihikule! Puhka iga lasu järele! Kontrolli asendi suunda! Liikumatus asendis annab rea kümneid! Kontrolli rihma pinget!“
- b) Iga õpilase jaoks:
— miniatuur-märkleht (200 meetri 10-ringilisest 10 korda vähendatud);
— 5 punase ja 5 valge peaga nõõpnõela;
— 10 lahingupadrunit (kohendatud P. 15 padrun, kuulid kalibreeritud ja sorteeritud vastavalt õpilaste püsside kaliibreile).
- d) Abinõud püsside õlitamiseks:
— püssiõli;
— takud ja kaltsud;
— vask- või puukattega pikad puhastusvardad — 2 tk.;
— jõhvharjad — 2 tk.

III grupp.

Lasketulemuste arutus.

Töökorrad:

a) Õpilased toovad abiinstruktorile miniatuur-märklehed ja märkmed nende tegevuse üle laskmisel.

Sellele järgneb iga õpilase lasketulemuse arutus abiinstruktori poolt, mida kõik õpilased jälgivad.

b) Arutlemisele võetakse:

- vääratanud lasud (millest need tekivad ja mil viisil nendest hoiduda);
- laskeharjutuse vahepeal sooritatud püstitõusmise mõju selgitamine lasketulemustele (enne ja pärast püstitõusmist saavutatud tabamuskobarate võrdlus);
- õige sihtpunkti selgitamine juhul, kui õpilase saavutatud tabamuste kobar ei asu märgi keskel (miniatuur-märklehele asetatakse tselluloidist miniatuur-märkleht, nii et 10-nes ring langeks ühte tabamiste keskpunktiga);
- lasketulemuse hinnang iga õpilase kohta eraldi, vastavalt üllesaatud normidele.

d) Püsside puhastamine. (Järelepuhastuse teostab iga õpilane kodus iseseisvalt.)

Õppeabinõud:

- a) Plakatkiri laskeharjutuse tulemuste hindamise tingimustega.
- b) Tabamuse pildid maleva rekordidest lamades-asendist 200 ja 300 meetrile.
- d) Püsside puhastamiseks:
— püssiõli;
— takku ja kaltsu;
— vask- ja jõhvharju — 3 tk.;
— puu- ja tselluloidkattega pikki puhastusvardaid — 3 tk.

IV grupp.

Lasketagajärgede näitajad.

5 õpilast, kelledest üks määratakse vanemaks, lähevad näitamise toimkonda. Pärast näitamise lõpetamist, uue grupi tulejoonele asumisel, nad lähevad laskeharjutuse ettevalmistusele.

Õppeabinõud:

- telefoniaparaate — 2 tk.;
- osuteid — 5 tk.;
- klepppaperit — 5 rulli;
- igal õpilasel pliiats.

KOKKUVÕTE.

Koju jõudnud, asuge iga päev täna õppusel omandatud õigesse asendisse ja lamage seal vähimalt 15—20 minutit. Üheaegselt asendi õppimisega kasutage sama aega ka päästmise ja sihtimise harjutusteks. Sooritage iga päev täna õppusel läbitehtud laskeharjutus 10—20 meetrit, nagu seda kodused olud lubavad. Teie käes olevad miniatuur-märklehed võtke kaasa ja kasutage märkidena.

Sooritades harjutusi te ise veendute nende tähtsuses. Te tunnete, kuidas asend muutub mugavaks ja püss teie käes rahulikuks; need ongi tunnuseks, et asend hakkab jääma „luusse ja lihasse“.

Ainult järjekindlusega ja püsivusega harjutustel, kasutades selleks iga vaba tundi, istutatakse asend endasse lõplikult.

Pidage meeles tõe: „Harjutus teeb meistriks!“ Seadke endale lähemaks eesmärgiks: „Ükski lask mitte alla 8!“

AAS TA EEST

Kahekümne aasta eest kees läänerindel maailmasõda täies hoos. Maailmasõja Vene rinne oli aga lagunenud. Vene riik, alates märtsi-revolutsioonist, oli kokku varisemas. Sõjavägi lakkas olemast. See polnud lõpuks enam sõjavägi, vaid relvastatud mass, mis oli hädaohtlik nii ühiskonnale kui ka riigile enesele.

Enamlaste loosungid — rahu ilma anneksioonideta ja kontributsioonideta — nakatas kui taud sõjaväge. Enamlaste novembri (tookord oktoobri) revolutsioon hävitas lõplikult endise tsaaride loodud sõjaväe.

Iga revolutsiooni ajal vallanduvad alatud kired ja tungib esile kuritahtlik element, kes siis revolutsiooni ja vabaduse nimel paneb alatusi toime.

*

Tol ajal valitses Vene sõjaväes koosolekute või miitingute epideemia. Selle hukutava laviini algatas Vene ajutine valitsus eesotsas oma mannetu juhi Kerenskiga. Viimane arvas, et sõjaväge võib juhtida ning distsipliini luua ja alal hoida hüsteeriliste miitingukõnedega!

Siis ei möödunud peaaegu päeva, kui poleks kohale sõitnud mõni agitaator või orator!

Algul kuulati vast isegi huviga neid oratoreid, isegi ohvitserid käisid koosolekuil. Hiljem aga tüütsid nad ära. Alati ühed ja samad lõoklaused... Ka sõduril oli villand, aga harjumuse kohaselt ja et veidigi vaheldust leida igavas liimielus, käidi koosolekuil. Need oratorid armastasid eriti liinisõdurite pool käia, võib-olla seepärast, et siin oli rohkem kuulajaid, kuna linnades olid sõdurid laiali valgunud ärialale.

Nii mõnigikord pakkusid lõbusaid vahepalasid sellased rändoratorid. Näiteks kas või järgmine juhtum:

Meie polk asus eesliini taga varus. Mehed olid paigutatud mullakoobastesse. Öppusi polnud võimalik siis enam pidada ja meestel oli ilmselt igav. Ei või ütelda, et polk oleks olnud eriti enamlik, meil ei olnud ka eriti suurt huvi miitingu vastu, niisama harjumuse kohaselt ilmusid miitinguplatsile, kui sõitis kohale kolm agitaatorit kusagilt Iskovisist (sõdurite täidesaatev komitee).

Seltsimehed imestasid, miks pole chitatud kõnelejaile tribüüni. „Sõdurid pole nõus ehitama ega asjata oma aega raiskama,“ vastati. Leiti siis tühi õli- või bensiinivaat ja aeti püsti, orator ronis sellele ja pidas kõlarikka, ammuntund lööklauset rohke kõne maha. Kõik oli nii tuntud ja igapäevane asi. Huvi polnud kellelgi ega sattunud keegi vaimustusse. Ainult harjumuse kohaselt vaid hoigati: Praviilno, tovarištš (õigus, seltsimees)!

Esimese oratori kõne lõppedes astus järgmine üles. Mees ise kandis ebamäärast riietust, polnud ta madrus, sõdur ega eraisik. Ta välimus oli kaunis orientaalne. Tünnile ronides ta tegi sellaseid grimasse, et ta oleks võinud vabalt pärdikuga võistelda. Juba tekkis sõdureis lõbus meeleolu, kostis hõikeid ja naeru. Kuid see ei häirinud põrmugi oratorit. Tõusnud vaadil püsti, ta tõstis käe uhke liigutusega üles, vaikust paludes. Kaaslased sikutasid teda jalast, ilmselt mitte soovides ta kõnet. Kuid mees ei hoolinud sellest põrmugi. Sõdurite mass huvitus sellest ja jäi uudishimulikult vait ning mees alustas:

„Seltsimehed-sõdurid! Kas mul on õigus...“

„Tõsi! Õigus!“ möirgas mass vastu, mitte lastes tal oma lauset lõpetada. Kisa vaikides alustas orator uuesti: „Seltsimehed, meile kallati senini solki pähe.“

(Nam po sie vremja nalivali pomoi na golovu.)

„Õigus! Õigus!“ kviteeris sõdurite jõuk, keda ilmselt lõbustas oratori paatos ja keelepöörin.

„Nüüd on aeg ka meil suud lahti teha,“ jatkas ta.

Samas aga jõuk otse röökis: „Õigus, õigus!“

Suurem osa üldse ei kuulanud, millest kõneldi, sest see oli igapäevane asi ja harjumuste kohaselt karjuti iga lause lõpul: „Õigus! Õigus!“

Mõned olid siiski jälginud kõnet ja enne kui orator jõudis uuesti alustada, hõikas keegi tugeval häälel sekka:

„Et see solk teile suhu satuks!“

(Tštob etot pomoi vam v rot popal.)

Kostis siit-sealt paar nõrka „Õigus! Õigus!“, mis oratori veel rohkem segadusse viisid. Ta kaotas oma kõne otsa, vahtis abitult ringi, avas suu, kuid sõnu ei leidnud.

Nüüd vast taipasid sõdurid sõnade mõistet. Tõusis ähvardav sumin... Jälle aga kõlas endine vägev hääle:

„Kas laseme sel koerapojal irvitada endi üle?“

Sumin tõusis ja kostsid ähvardavad hüüded:

„Andke talle naha peale. Laseme maha!“

Oraator, näost kahvatu, ronis kähku vaadilt, sest sõdurid trügisid juba ähvardavalt ligi, ja poleks ohvitserid teda kiiresti polgu staapi viinud, kuhu teised „oratorid“ juba varem olid pugenud, siis oleks ta käsi küll haledasti käinud.

Mehed seisid aga salkades staabi ees ja ootasid, et kui orator välja tuleb, peksavad nad ta läbi. Suuri vaevu õnnestus meestel pääseda terve nahaga.

*

Enamlased on äsja võimule pääsnud. Algab juhtide valimine. Harva juhtus, et endised ülemused osutusid valituks. Paljudes kohtades ei lasknud endid ohvitserid üldse valida. Need tembeldati kohe revolutsiooni vaenlastiks, kuid ei teatud, mis nendega ette võtta. Ka enamlaste meelest reasõdureiks nad ikkagi nagu ei sobinud. Küsiti siis armee nõukogust järele, mis nendega teha. Nähtavasti kästi seal nad vahistada. Kuid paljud ohvitserid olid oma roodude poolt armastatud, nii ei olnud polgu komitee olukord põrmugi kerge. Tuli isegi ette juhtumeid, et sõdurid asusid püssidega polgu komitee meeste vastu välja, kaitstes oma ülemusi.

Siis korraldati nii, et sõdurid käsutati kas eemale või organiseeriti mõni simman, kui polk ei asunud eesliinil (eesliinil olid alati vahekorrad head), ja öösel vahistati ohvitserid ja saadeti kiiresti Võnnu vangimajja.

Nii sattus enamlaste kätte ka N. polgust seitse ohvitseri. Nad vahistati öösel ja saadeti Võnnu vangimajja. Vangimaja oli tulvil ohvitseri ja ka sõdureid. Vang võeti vastu arvu järgi. Nime ega saatekirju siin mingisuguseid ei olnud. Isegi läbi ei otsitud. Kõigil vangidel olid revolvrind taskus. Plaanitseti, kuidas siit välja saab. Kord oli õige lodev.

Oli parajasti laupäevane päev ning juba õhtupoolik, ja vahialuseid saadeti sauna. Vangla õues seati grupp kokku ja kahe revolvrimehe saatel nad viidi sauna. Oli küll näha, et need olid sõdurid, seal hulgas ohvitseri ei olnud.

Nüüd oli vaja ka komando kokku seada. Uustulnukad ja paljud endised olid vaid koridoris, mujal polnud enam üldse ruumi. Kiiresti peeti nõu, kuidas korralda saunaminek.

„Seitse meest on sauna jaoks vähe. Ohvitseride sinelid ei sobi,“ tuldi otsusele. Peab leidma mõtteosalisi, aga keda? Äri käis kõikjal ümberringi, nii et sinelite vahetus polnud kuigi raske. Varsti olid sinelid leidnud juba uued omanikud...

Üks ohvitseridest ütles ennast sellest seiklusest lahti — olevat liiga riskantne. Ega teda kui süütut inimest siin kuigi kaua kinni peeta... Hea, ajame ilma läbi! Oli kuulda jälle saunakäsku. Käsuanajat jälgides selgub, et viimane läheb kantsleisse. Silmapilkselt on kahel mehel riimad sinelil ja kabuurid revolvriga küljes ja kõlab „uue“ ülemuse käsklus saunakomandole:

„Saunaminejad ritta! Kiiresti! Joondu! Parem pool! Käies marssi!“

Kahekümnemeheline jõuk jõuab väravani. Kas õnnestub väravavahte petta! Kuid julgus on pool võitu.

„Saunaminejaile väravad lahti teha!“

Käsk täidetakse!

Värav sulgub komando järele. Paar söimusõna halva marssimise üle ja ähvardusi. Siis uuesti käsklus:

„Joostes marssi!“

Viivu aja pärast on komando jõudnud tänava nurga taha.

„Seis!“

„Igaüks katsugu nii ruttu kui jalad kannavad nelja tuule poole kaduda. Aga kiiresti. Muidu saab kuuli. Keegi ei tea teist midagi,“ on komandotähe järgnevat korraldust. Tõelised „saunaliised“ jäävad ammuli sui vahtima, siis järsku taipavad olukorda. Näod tõmbuvad naerule, nii mõnigi pohibeb tänuõnu ja hetk hiljem on tänav tühi. On videvik juba ja seetõttu kergem kaduda.

Dokumendid on kõigil korras ja teed igale poole lahti. Aastate möödudes selgus, et see, kes ei julgenud kaasa tulla, saadeti Peterburi kuulsasse Krestõi vanglasse. Kuhu ta sealt jäi, pole teada.

*

Maal ja väikelinnades, kus elab kahtlast elementi vähem ja kus inimesed on üldse mõistlikumad ja tagasihoidlikumad, sündis harva draamatilisi ja vapustavaid juhtumeid. Seevastu suurlinnades oli neid külluses. Inimene hukati ei millegi eest. Keegi ei küsinud, miks ja kes tegi. Valitses täieline korralagedus. Uus enamline valitsus ei jõudnud ennast maksma panna ja sageli just ta pooldajad olidki need jubeduste toimepanijad. Kulus enne hulk aega, kuni sellane element kõrvaldati.

Peterburis sündis järgmine roim, mis ei tarvitse sugugi olla ainulaadne, vaid on üks Vene revolutsiooni nähtusist.

Obvodnõi kanaalil jookseb ühest majast välja plika, aastat 10—11, ja ta kannul naine, kes karjub:

„Võtke varas kinni!“

Tol ajal olid kõik uulitsad tulvil sõdureid ja logelejaid. Plika võetakse kinni ja naine asub ta ette lõkendaval näol ja küsib kriisates:

„Kuhu sa panid mu raha, mis sa lauvalt võtsid?“

Tüdrukul jooksevad pisarad mööda palgeid alla ja ta seletab läbi nutu, et ta polevat mingit raha kusagilt võtnud ega tal ole üldse raha.

„Või salgad veel! Otsige ta läbi! Tema just võttis!“

Plika otsitakse siinsamas põhjalikult läbi, kuid raha ei leita. Otsijad jäävad nõutult seisma. Näib, et sellega see vahejuhtum lõpebki. Kuid naine on veendunud plika süüis ja ütleb:

„Ah sa l... ära viskas raha! Mis inimeseloom sihukesest ka saab, kui juba nii noorelt alustab.“

Sellest sõnast haarab keegi jõugust kinni ja hüüab:

„Mis siin siis nii palju seletada. Vargus on Nõukogude Venes häbiasi. See on revolutsiooni vaenlane, viskame ta Obvodnõisse!“

„Viskame jah!“ kõlab ümberringi.

Kuid on ka mõistlikumaid. Need püüavad hullunud jõuku taltsutada ja tüdrukut päästa. Kõlavad hüüded:

„See on ju tapmine. Ta on ju alles laps. Pole mingit tõendust, et plika võttis raha. Kus see raha sul siis oli ja kust sa tead, et just plika varastas?“ küsitakse naiselt.

„Panin raha lauale ja läksin Marja Dmitrijevna poole veidikeseks, uks jäi lahti. Tulen välja, plika jookseb trepist alla. Ahaa! Miks plika jookseb, mõtlen, samas meenus laualejäänud raha, lähen tuppa, raha pole enam lauau. Ei keegi muu saanudki võtta kui see plika.“

„Muidugi ei saanud! Jökke!“ hõisatakse jõugust.

„See pole mingi tõendus. Laps jookseb mööda treppi ja sina ütled, et kohe varas,“ püütakse süüdistust ümber lükata.

Kuid jõugul on metsikud kired valla pääsnud ja nad ei taha oma ohvrit käest lasta. Sõjariistus mehed kogunevad kaitsja juure ja urisevad:

„Ah sa, koerapoeg, kaitsesid säärast l... oled ehk viimati ise veel jagunik. Viskame ka sinu jökke!“

Mees nähes, et jõugul on temaga tõi taga, katsub et minema saab.

Vahepeal on aga jõuk plika tirinud kanaali kaldale. Ei aita tüdrukukese palved ega nutt, ta visatakse Obvodnõi tumedasse vette, kus ta peagi vajub vee alla. Kaldal aga naudib metsik jõuk irvitusega oma ohvri surmavõitlust...

Süüdistaja naine oli vahepeal ära läinud. Vaevu oli tüdruk jõudnud vee alla vajuda, kui naine tormas metsiku kisaga majast välja.

„Sõbrakesed, armsakesed, laske ta lahti! Ta ei ole varas! Olin raha hoopis unustanud Marja Dmitrijevna tuppa lauale. Laske ta jumala eest lahti!“ Kuid taibates, mis vahepeal oli sündinud, hüüab vihaselt:

„Teie igavesed mõrtsukad, jumalasalgaajad. Uputasid süütu lapsukese, et...“

Jõuk vihastas ja mõned kargasid naise kallale.

„Või meie oleme mõrtsukad, keda sa igavene... söimad. Ise sa hukutasid ta oma valekaebusega! Mitte plikat polnud vaja karistada, vaid sind ennast.“

„Õige! Õige!“ mõirgab jõuk. „Viskame ta plikale järele! Vaat sellased lõhvarded on need õiged revolutsiooni vaenlased.“

Enne kui naine öieti taipaski, mis teda ähvardas, visati ta Obvodnõi jääsuppi, kus mõni minut varem siples ta õnnetu ohver!

See sündis kõik revolutsiooni nimel ja auks...

*

Enne novembri enamlaste riigipöört kubisesid nende lehed sõja lõpetamise loosungeist ja ässitusist, kuid saades riigitüürile ilmesid juba uued tuuled. Seletati, et sakslastega on vaja sõda lõpetada, kuid ega see veel tähendaks, et p ü s s i t ä ä k t u l e k s m a a s s e l ü ü a ! On vaja võidelda buržuasia vastu. Võites viimased, tulevat ülemaailmne rahu!

Sõja lõpetamise vajaduse sõelumiseks ja mõtte süvendamiseks sõdureisse olid kohale sõitnud enamlised agitaatorid. Sõdurite meeoleolu oli nagu lipp tuules.

Koosolek oli sõdureid ja ka ohvitseri murdu kokku tõmmanud.

Agitaator ütleb, et on ülekohus sakslasi tappa, nad on ju samasugused proletaarlased kui meegil!

Hüütakse vahele: „See on juba isamaa äraandmine! Reetmine!“ Kuid see hüüd sumbutatakse lärmi ja viledega.

Agitaator aga jätkab võidukalt.

„Pole õigus! Kõigi maade proletaarlased on vennad. Mingisugust „isamaad“ ei olevat. See on vaid kodanlaste eelarvamine. Selle abil nad saavad meie tööviltjast elada ja endid nuumata! Maha sõda proletaarlaste vahel! Sõda kapitalistidele ja nende käsilastele!”

„Õigus! Õigus, seltsimees!“ karjuvad sõdurid vaistatult.

Juhtumisi viibis koosolekul ka polgu ülem, üldiselt kogu polgu poolt austatud. Kuuldes seda astus ta keskele ja palus sõna. Agitaatorid ei tahtnud talle sõna anda, kuid sõdurite nõudel pidid nad siiski tal lubama kõnelda!

„Oleme mitu aastat koos võidelnud, tunnen teie kannatusi ja tean, samuti teate teie kõik, et Vene riik ja ta sõjavägi ei ole Saksa kallale tunginud, vaid ümberpöördukt! Mitte vene proletaarlane ja kapitalist pole Saksa omadele kallale läinud, vaid ümberpöördukt!”

Mitte meile pole vaja sõja lõpetamist peale suruda ja õhutada, vaid sakslasile. Tean, et olete osavad sõnas. Minge korraldage ja õhutage, et Saksamaa lõpetaks sõja ja lahkuks meie maalt! Muidugi, teie seda ei või. Seal võetakse teid kinni ja lastakse maha nagu koerapojad. Mul on suur kartus, kas te lõpuks ei töötagi Saksa kasuks, lõhkudes meie vastupanuvõimet, et siis sakslased võiksid mängides meie maad veel enam vallutada ja panna meie rahvast enda kasuks tööle. Kapitalisti raha paneks ta oma kasuks tegevusse ja töölise tööle! Juba nüüd on paljude kodud ja omaksed sakslaste võimuses. Ärge arvake, et sakslased teid koju lasevad. Koduta jääte seni kuni need maad on võitjate võimuses. Kui riigil pole sõjaväge, ei saa ta midagi. Ainult

sõjaline jõud sunnib naabreid austama ta õigustatud nõudeid. Me kõik oleme tunnud sõjavitsutusi ja tahame rahu, ausat rahu, aga mitte, et me laseme endid alatult sakslaste käsilaste poolt vedada ninapidi.

Ma ei ole kapitalist, elatun vaid oma teenistusest! Oeldi, et sõda peab lõppema ilma kontributsioonita ja anneksioonita. See on ilus nõue, aga, kahjuks, sõnadega me siin seda ei saavuta.

„Häda võidetule“ on kuulud lause. See on küll vana, aga maksev ka praegu. Kui sõjaväes lagunemine kestab edasi ja kui ka enamline valitsus tahakski seda läbi viia, siis ta seda ei saa, tal pole enam sõjaväge seljataga, kes vajaduse korral võiks ta nõuet toetada!”

Agitaatorid hüüdsid algul sageli vahele, kuid nähes, et sõdurite enamus soovib kuulata, lahkusid ühes oma mõtteosalistega. „Polguvana“ lõpetades oma kõne, sai tormiliste kiiduvalduste osaliseks. „Vanal“ olid isegi pisarad silmis. Ta oli võitnud, aga kauaks. Mõne päeva pärast tulid ülemuste valimised. Kindlasti oleks vana küll ka kohale valitud, kuid saatus tahtis teisiti. Saksa aeroplaanilt heidetud pommikild haavas teda raskesti. See oli talle õnneks, et ta ei näinud, kuidas ainult nädala pärast needsamad sõdurid, kes teda kätel koju kandsid, olid muutunud juba äärmisteks enamlasteks.

Olugi et enamus neist oli kaugel ideelistest enamlastest, oli seal rikkaid taluperemehi, kaupmehi ja päris kodanlasi, kes mõne aja möödudes, olid suurimad kommuuni vastased, kuid selleaegne õhkkond muutis nad enamluse toetajaiks. See oli selle aja märk!

A. H.

Ootamatult võib variseda terveim ja tugevaim mees!

HAIGUS JA ÕNNETUS

võib Sindki tabada kesk kõige paremat iga – siis, kui tunnend lihastes paisuvat jõudu ja tuleviku kavatsused täidavad meeli

E E K S - M A J A

ELUKINDLUSTUSE POLIIS

kannab hoolt Sinu naise ja laste tuleviku eest

EKS-MAJA JUHATUS JA PEAKONTOR

TALLINNAS, Vabaduse väljak nr. 10. Telef. 478-08 (kodune keskjaam)

**KAITSELIITLASTE
JA KAITSEVÄELASTE**

ÜLIKONNA-, PÜKSI-, PALITU-, MÜTSI- JA KANDIRIIE

A-S.

KREENBALT

TALLINN, SUUR KARJA 13. TELEFON 425-14

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute suurmüügi keskkoh:

**BALTI PUUVILLA KETRAMISE JA KUDUMISE
VABRIKU A-S.**

**KREENHOLMI PUUVILLASAADUSTE
MANUFAKTUURI O-Ü.**

SINDI TEKSTIILVABRIKUTE ÜHISUS

O-Ü. EESTI NIIDIVABRIK

Väikemüük kauplustes üle maa